

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

Година XXVII
Број 754
11. јун 1966.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Dan
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

РОМАНТИЧНИ ПЕСНИК

Велики енглески песник Бајрон био је толико опседнут мислима на Леандра, заљубљеника из Грчке митологије који је сваке ноћи препливавао мореуз Хелеспонт (данашњи Дарданели) да би дошао до своје изабранице Афро-

дитине свештенице Хере, да је одлучио да понови његов подвиг. Први покушај му није успео, али Бајрон није одустао од своје замисли. Други пут је имао више среће: 3. маја 1810. године Бајрон је, иако хром на једну ногу, препливао Дарданеле.

НЕПИСМЕНИ РАЧУНИЦИЈА

Први „букмекер“, посредник у клађењу на коњским тркама, био је извесни Џејмс Бленд. Он је свакога дана примао милионе за опкладе ослањајући се при томе искључиво на своје памћење, јер је био неписмен. Иза њега је после његове смрти остало огромно богатство зарађено посредовањем у клађењу.

ВЛАДАРЕВЕ ШАЛЕ

Средњовековни владари често су се на чудан и груб начин забављали на рачун оних који су им били подређени. О пруском краљу Вилхелму I, који је владао у 18. веку, прича се да је у правом смислу

речи уживао у својим несланим шалама којих нико из његове околине није био поштеђен. Тако му је омиљена забава била да на своје дворане пуца из пиштоља напуњеног сољу. А циљао је, кажу, право у лице.

У ОВОМ БРОЈУ:

- БЕСТСЕЛЕР XVI ВЕКА
- ИЗ ДРЕВНЕ МУДРОСТИ
- ДЕСНА И ЛЕВА
- ДА ЛИ ЈЕ ДОСАДНО ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ
- ВЕЛИКИ МАЈСТОР ДИВЕРЗИЈЕ
- АНЕГДОТЕ
- ШАХ
- СПОРТ
- ПИСМА ЧИТАЛАЦА

Кроз нашу земљу

БОХИЊСКО ЈЕЗЕРО

Поред Бледског, Бохињско језеро је најпознатије алпско летовалиште Словеније. Налази се у сред Јулијских Алпа, готово под самим Триглавом, 28 километара југозападно од Бледа. Лежи на висини од 523 м, дуго је 4,5 а широко један километар. Заузима површину од 6,6 квадратних километара са највећом дубином од 45 м.

Воду добија од реке Савице која извире у непосредној близини, а која је позната по томе што настаје подземним отицањем Триглавских језера и слапу високом 60 м. Отицањем из језера настаје Сава Бохиња која се код Радолчице спаја са Савом Долинком у нашу најпознатију реку Саву.

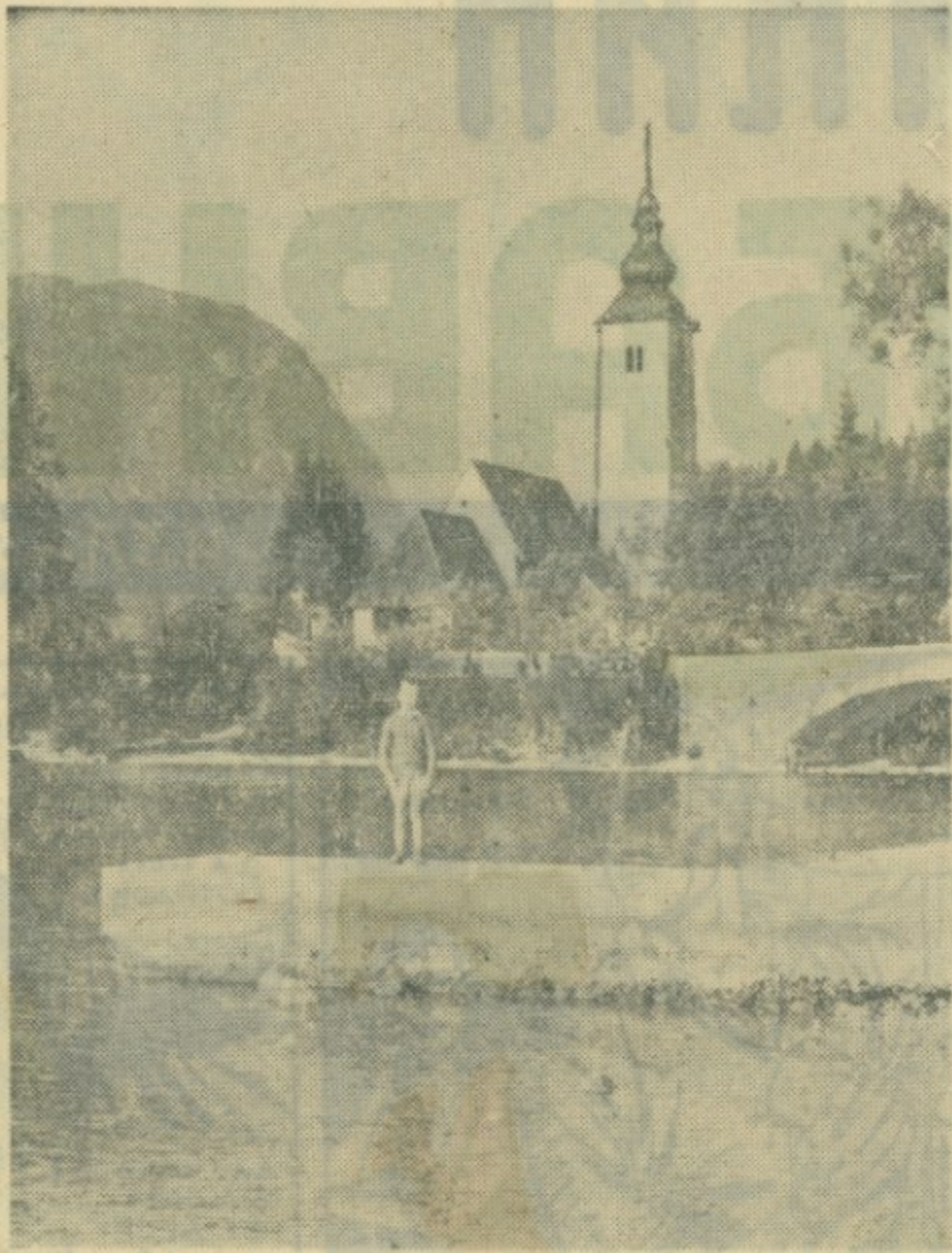
Захваљујући свом положају и саобраћајним везама, Бохињско језеро је полазна тачка за успон у наше најпознатије врхове као: Триглав (2.863 м), Кому, Вогел итд.

Одатле се најлакше долази и до лепих Триглавских језера.

Како је пре нешто више од две године саграђена супер-модерна успиначка на оближњи Вогел, а недавно и комфорни хотел на истој планини, то цео овај крај све више постаје зимски туристички центар. То је разумљиво кад се зна да је у Бохињу саграђена и прва већа смучарска скакаоница у Југославији и да су се одржавала бројна државна и међународна смучарска такмичења.

Поред слапа Савице и седам Триглавских језера, посебна знаменитост овог краја Горњенске су још и „Баволов мост“ и теснац Мостнице.

Бохињско језеро пружа могућност и за планински ауто-туризам. Захваљујући добрим путевима, који су проходни и зими, врло лако се долази до планинских и туристичких домова на Покљуки и Јеловици.

АНЕГДОТЕ

УПРАВО ТАКО...

Пошто је написао „Напуљског славуја“ (1937.) француски књижевник и академик Александар Арну (1884 —) зажеleo је и да упозна места о којима је у својој књизи писао. Много касније, Арну је признао једном свом пријатељу да је његово изненађење било огромно кад је видео да та места управо онако изгледају како их је он замислио. На то му пријатељ примети:

— Изгледа да нисте први, драги мој. И Александар Дима кад је хтео да посети Швајцарску а није имао новца за пут сео је и написао књигу „Пут у Швајцарску“. А затим је, захваљујући ауторском хонорару, отпутовао у Швајцарску да бе се уверио да ли су његови описи ога земље били заиста тачни. И били су!

УБИЋЕ ДВОЈИЦУ

У доба кад је у француским позориштима цветала мелодрама на гласу је био глумач Фредерик Леметр (1800—1876). Једна од његових запажених улога била је и она у комаду „Крчма код Сунца“ у коме у једном тренутку бива убијен један жандарм. Једне вечери Леметр изађе на бину и обрати се публици:

— Морам да вас обавестим да се глумац који игра улогу жандармовог убице вечерас изненада разболео и да због тога неће моћи да изврши свој посао, али ће му управа позоришта у жељи да вас задовољи наредити да сутра уместо једног убије два жандарма.

Публика му је задовољна духовитим оправдањем дуго аплаудирала.

ПОВОЖНО ДЕТЕ

У млађим годинама Верди је посећивао једну пријатељску породицу у Парми. Једног дана га замолише да каже своје мишљење о свирању шеснаестогодишње домаћинине кћери.

— Дакле, кажите искрено.
— Па — рече Верди — види се да је ваша кћер, добила побожно васпитање.
— Како то мислите?
— Она свира сасвим по прописима Библије! Њена лева рука не зна шта ради десна.

ИМА ВРЕМЕНА

Росини није трпео Аделину Пати, једну од најславнијих оперских певачица света. На једној вечери њу замолише да отпева нешто. Чуше се бурни аплаузи после арије из Росинијевог „Севињског берберина“, а домаћин предаде певачици 2.000 лира као дар. Она приђе Росинију:

— Ето, маестро, има људи који друкчије мисле о мени.
— Лепо, лепо, дете моје. Ето, сад имате новца, па је крајње време да почнете да узимате часове певања.

ДОСТА ГРАШКА!

Шездесет петогодишњи Енглез Френк Бејлс посветио је читав свој живот грашку: био је истакнут стручњак за грашак у једној фабрици за конверве. Било је довољно да само проба куван грашак па да одмах каже где је грашак узгајан. Ако је грашак био некуван могао је да одреди тачно дан и час када је убран.

Када је фебруара месеца две године Бејлс отишао у пензију и покушао се у миран живот у Бертон, надао се да никад више у животу неће

видети ни зрно грашка. Али, Бејлс није рачунао на своје колеге. Када је дошло пролеће у његовом врту изникао је грашак: у лејама где је посадио руже, у лејама с поврћем, између плоча којима је поплочао стазе у врту и прилаз до куће. „Било је лепо од мојих пријатеља што су превалили 150 километара да би ми приредили изненађење и ноћу засадили грашак — каже Бејлс. — Али, њихова шала ми се није допала. Морао сам да ишчупам најмање хиљаду недужних биљака. Надам се да је ово ипак крај грашку, бар у мом животу!“

ПОЖАР У ЦЕПУ

Једном се у Мелбурну за време једне утакмице у крикету догодио необичан случај. Лопта бачена снажним ударцем ударила је о џеп играча где су се налазиле шибице. Од удараца су се шибице запалиле, играчеве панталоне су букнуле и само је присебност суиграча спасла страшног пушача од тешких опекотина. О овом случају писали су сви аустралијски листови.

Ripley's

Веровали или не!

МОСТ

ПРЕКО ЗАПАДНЕ РЕКЕ У СИНКАНГУ (КИНА) САГРАЂЕН ЈЕ СА ОШТРОМ КРИВИНОМ НА СРЕДИНИ — ДА ЗАИДУСИ НЕ БИ МОГЛИ ДА ГА ПРЕЂУ

СТРАДАО ЗБОГ СОПСТВЕНЕ СВИРЕПОСТИ

ЗА ВРЕМЕ ПОГУБЉЕЊА МЛАДОГ КАСИЈУСА БЕТИАНИЈУСА, РИМСКИ ЦАР КАЛИГУЛА НАРЕДИО ЈЕ ДА ПОГУБЕ И МЛАДИКЕВООЦА ЈЕР ЈЕ ОВАЈ ОКРЕНУО ГЛАВУ ДА НЕ БИ ГЛЕДАО СИНОВЉЕВУ СМРТ! ПРЕ ТО ШТО СУ ГА ПОГУБИЛИ ОН ЈЕ ЛАЖНО ОПТУЖИО ЗАПОВЕДНИКА ЦАРСКЕ ГАРДЕ ДА ЈЕ УМЕШАН У ЗАВЕРУ ПРОТИВ КАЛИГУЛЕ, ДА БИ СПАСАО СОПСТВЕНИ ЖИВОТ, ЗАПОВЕДНИК ЈЕ УБИО КАЛИГУЛУ! (41. ПРЕ НАШЕ ЕРЕ)

ДУКАТИ ТАЛИСМАНИ

ИСКОВАНИ ОД ЛЕГУРЕ СВИХ 7 МЕТАЛА ПОЗНАТИХ У 16 ВЕКУ ПРОДАВАНИ СУ У ШВАЈЦАРСКОЈ КАО ЗАШТИТА ПРОТИВ ГРЧЕЊА МИШИКА

НАЈНЕОБИЧНИЈИ

БРКОВИ НА СВЕТУ КАО ЗНАК СВОГ ДОСТОЈАНСТВА ПЛЕМЕНСКЕ ПОГЛАВИЦЕ НА ПАЦИФИЧКОМ ОСТРВУ НОВА ИРСКА РАСЕКУ НА СРЕДИНИ ГОРЊУ УШУ И ЗАШТИТЕ 2 ПОЛОВИНЕ ЗА НОЗДРЕ

ПИРАРИКУ

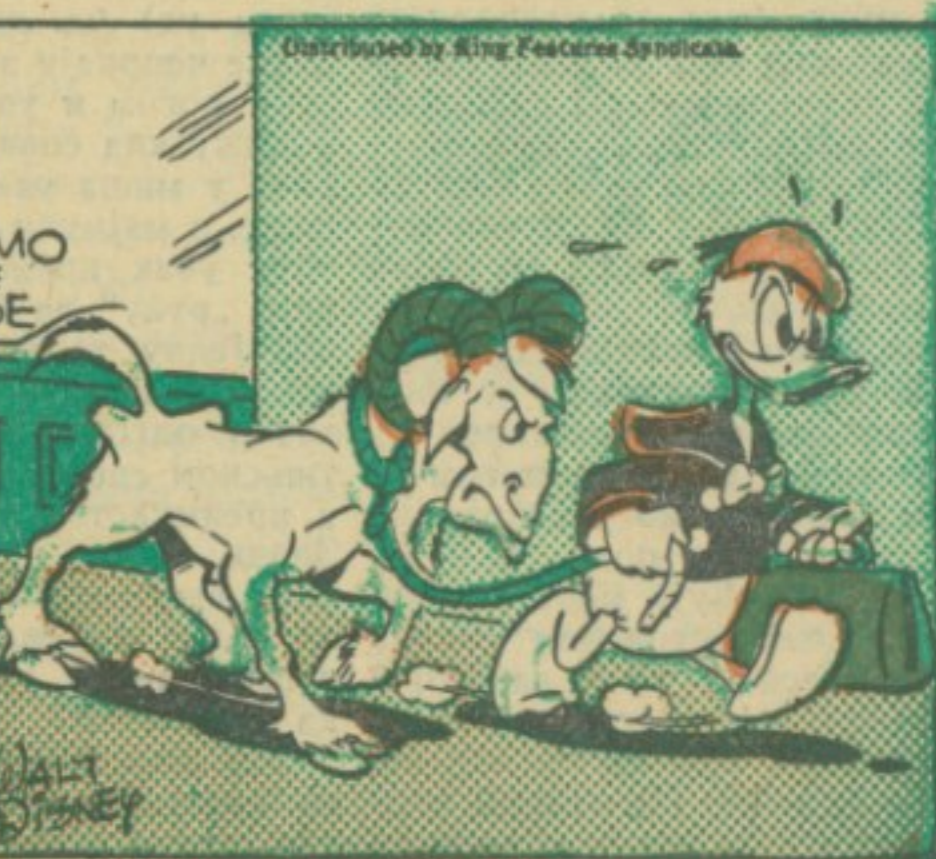
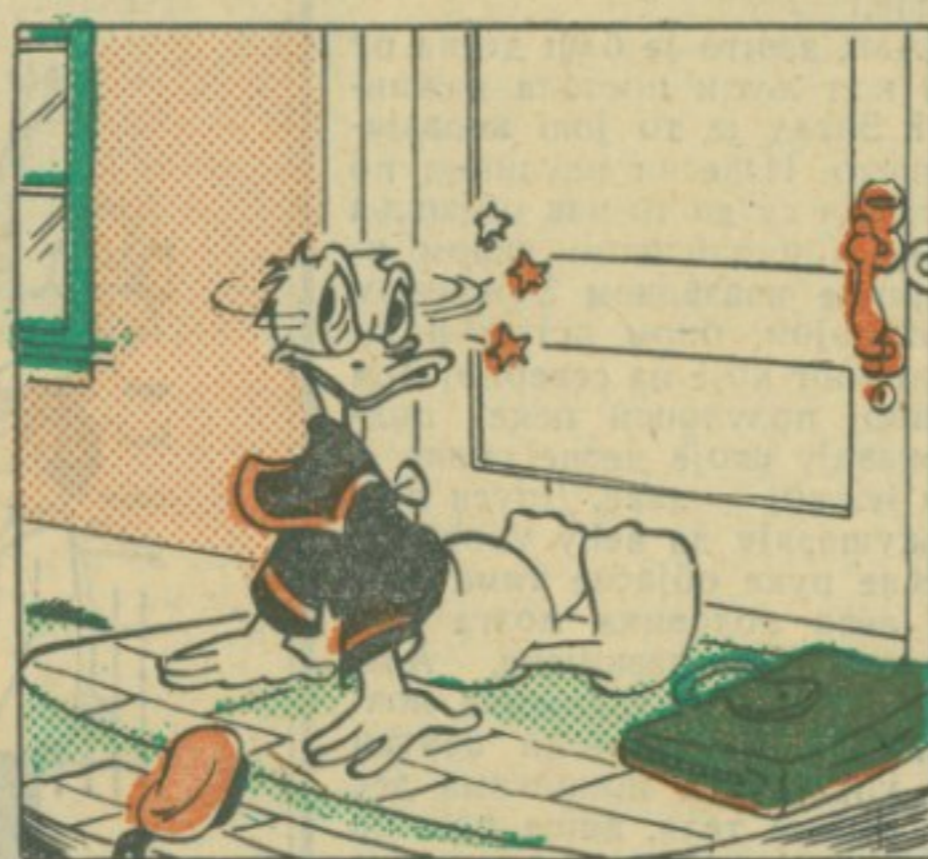
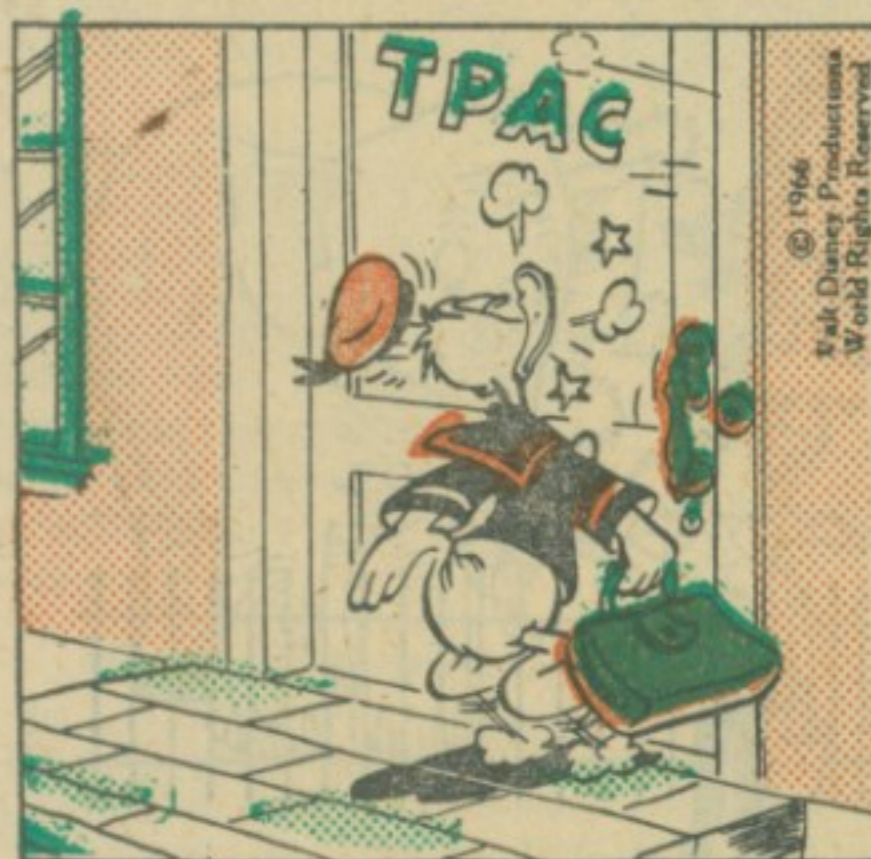

(ЖИВИ У ВОДАМА БРАЗИЛА И ГИЈАНЕ) НАЈВЕЊА ЈЕ СЛАТКОВОДНА РИБА НА СВЕТУ ЊЕНА ТЕЖИНА ДОСТИЖЕ И 200 КИЛОГРАМА

КЕНГУРИ

НА НОВОЈ ГВИНЕЈИ ЖИВЕ НА ДРЕВУ И ИМАЈУ ЗЛАТЕ УШИ И РЕП

WALT
DISNEYПАЈА
ПАТАК

СПОРТ

СПОРТСКИ КАЛЕНДРОСКОП

Године 1912. Норвежанин Ернст Менсен превалио је пешце пут од Париза до Москве. Пешачио је пет недеља и просечно преваливао по 75 километара на дан. На том путу морао је да преплива 13 већих река. Да пређе пешце пут од Цариграда до Калуге било му је потребно свега 59 дана.

У античким хроникама историчари су пронашли списак победа грчког боксера Теагенеса, који је био сталан победник у тешкој категорији од 484. до 468. године пре наше ере. Забележено је да се Теагенес борио у 2102 борбе и да је у њима усмртио 1803 противника. У старом веку овакве борбе често су се завршавале смрћу побеђеног јер се борило без рукавица. Теагенес није био ниједном побеђен. Данашњи боксери ретко изађу на ринг више од 150 пута.

У првој мотоциклистичкој трци одржаној 1907. године на острву Ман, где се данас сваке године боре најбољи тркачи света за такозвани „туристички трофеј“, возач Фаулер победио је с просечном брзином од 58 километара на час. На многим успонима тркачке стазе Фаулер се морао помагати педалама јер

мотори тог времена нису били довољно јаки да савладају такве узбрдице.

Када клизачи у уметничком клизању изводе пируету и мушевито се окрећу око своје осе, они постижу невероватну брзину. Најбољи међу њима изведу седам окретања у секунду.

Бициклистичка трка Бордо — Париз сматра се за једну од најтежих бициклистичких дисциплина на свету. Трка просечно траје 17 часова. Када је дан изузетно топао учесници трке попију до 50 литара разних освежавајућих напитака: минералне воде, чаја, лимункаде.

Манус О'Донел био је осуђен на смрт због учествовања у ирском устанку против Енглеза 1798. године. Као последњу жељу пред смрт изабрао је витешки двобој с неограниченим бројем противника. О'Донел је победио, једног за другим, све противнике који су се пријавили за двобој. Његова храброст и умешност толико су импресионирали Енглезе да су га помиловали.

Мада правила за голф пред виђају свега седам различитих облика палица, спортисти су првобитни облик палице толико изменили да данас има најмање 500 разних типова.

Да би навикли играче на ниске лопте, тренери енглеске државне репрезентације за време тренинга постављају уместо гол-капије сасвим ниске клупе.

Највећу брзину која је досад измерена код спортских лопти постигао је 1930. године играч безбола Марк Ре-

ник: 204,5 километара на час. Рекорд у брзини слања лоптице за голф држи извесни Саразен — 196 километара на час, а у слању тениске лопте Тилден: 189,8 километара.

Тркач Паво Нурми, легендарни „летећи Финац“ освојио је на три олимпијаде (1920, 1924. и 1928. године) шест златних и 3 сребрне медаље.

Навалу фудбалског тима у шведском градићу Хербоине петорица браће Еглинд. За време једне утакмице, која се завршила резултатом 5:0 у корист њиховог тима, сваки од браће дао је по један гол.

Када су у Канаду стигли први колонизатори, зачудили су се када су видели да Индијанци играју неку мешавину голфа и тениса. У спортским такмичењима учествовала су два тима од по 200 играча, припадника два различита племена. Ова индијанс-

ка спортска игра, коју су досељеници назвали „лакрос“, данас је канадски национални спорт. Од 1876. године игра се и у Енглеској где је веома популарна.

За време рвачког турнира одржаног 1912. године у Стокхолму, Рус Клејн и Финац Асиканен борили су се непрекидно десет часова. Најзад је Клејн победио али је био толико исцрпљен да није могао да наступи у финалу против Швађанина Јохансона који је, захваљујући томе, и без борбе проглашен за победника.

Када су 1863. године у Енглеској ступила на снагу нова правила у фудбалу, која су између осталог забрањивала додиривање лопте рукама, тренер тима града Шефилда дао је у првој утакмици сваком играчу по један златник у сваку руку. На тај начин је желео да их спречи да не дођу у искушење и руком ударе лопту.

Пре но што су тркачки мотоцикли добила аеродинамичне каросерије, возачи су покушавали да што више смање отпор ваздуха на тај начин што су на својим возилима заузимали разне, веома опасне и ризикантне положаје.

Уређује: Паја Патак

Ква
КваМИЊИН
ОДГОВОР

Мали Миша седео је на стеницама куће када је наишао један трговачки путник који је продавао неке ситнице за домаћинство.

— Хеј, мали, да ли је твоја мама код куће? — довикнуо је трговац Миши.

— Ја живим с ујаком — одговори му Миша.

— А да ли ти је ујак код куће?

— Јесте. Трговац је зазвонио на вратима, али му нико није отворио. Он се тада поново обрати Миши.

— Чуј, мали, па ти си рекао да ти је ујак код куће.

Миша га погледа и мирно му одговори.

— И јесте. Само ми не живимо у овој кући. Наша кућа је у другој улици.

Буквално
СХВАТИЛИ

Пајини сестрићи Паја, Гаја и Влаја пошли да обиђу због школског друга који је станао у једној вишеспратници. Ушли су у зграду и збуњени застали пред лифтом. Дуго су ту стајали и најзад се Влаја осмелио, прихвати вратима једног стана у партеру и одлучно зазвонио. На вратима се појавио један старији човек.

ШТА
ДО
РАДИ

— Чико, — обрати му се Влаја молићивим гласом. — Да ли бисте хтели да се с нама повезете лифтом. Знате, на њему пише „Лифт за четири особе“, а нас је, као што видите, само тројица.

— Мишо, припази на млеко док ја у трезарији поставим сто — замолио је Мики свог сестрића.

Мало касније Миша улете у трезарију и узбуђено повика: — Шта сад да радим, ујка Мики? Има више млека него лонца...

Нису чули

Паја, Гаја и Влаја, вратили се из школе и причају свом ујаку шта им се догодило.

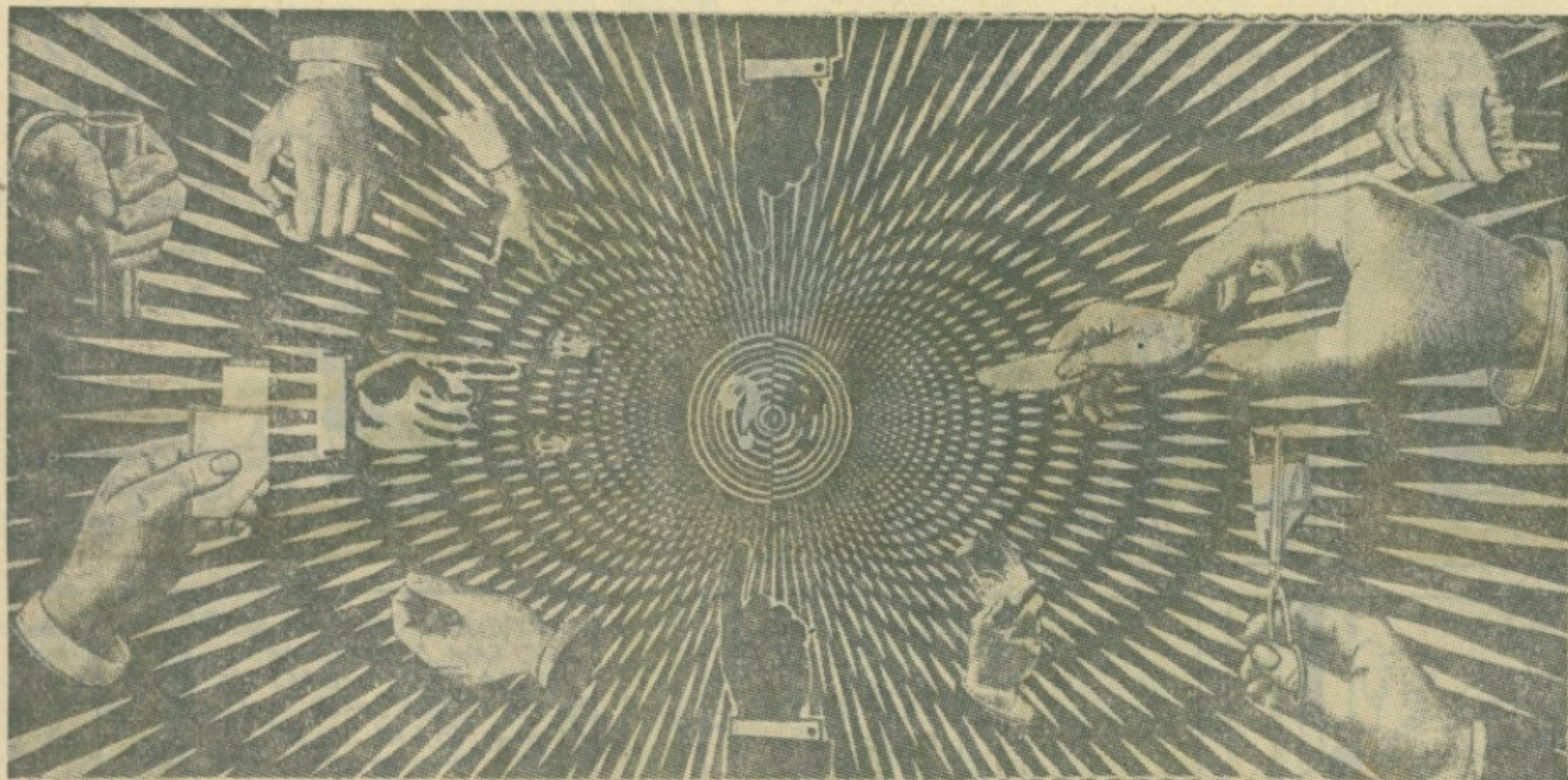
— Наша учитељица напустила је данас учионицу усред часа — рече Гаја.

— А зашто? — интересује се ујак.

— Па управитељ нам је посла казао да смо толико лармали да она више није могла да издржи — објасни Паја.

— Зар вам пре тога није казала да будете мирни и тихи? — пита Паја.

— Не знамо ми — одговори Влаја. — Нисмо могли ни реч да чујемо од онога што је говорила.

ДЕСНА И ЛЕВА

У средњовековним романима леву руку називају левицом и алкавицом. Марко Поло прича у својим путописима да су становници Индије „одредили леву руку само за различите ниже послове.“ Један Ибенов херој каже: „И забио му је у груди мач... левом руком.“ Јунакиња романа на то одговара: „Да, да, десна рука је сувише добра за такво дело.“

Да, и ми пишемо десном руком, држимо кашкицу у њој, покрећемо њоме машине.

У десној руци терет нам изгледа лакши него у левој, она је јача, њени покрети бржи — то потврђују мерења извршена „непристрасним“ апаратима. Десна рука је за нешто јаче од сантиметра дужа од леве обим мишица на њој такође је већи. На старим египатским сликама и рељефима људи пружају према храни десну руку, у њу узимају желе, секиру, мач. Древни кинески стрелац десном руком задржава лук. Чак и на цртежи мађарског човека десна рука обавља све послове.

И више од тога. Трагови на коштаном алаткама и инструментима из епохе средњег палеолита сведоче да је у раду десна рука играла главну, а лева само помоћну улогу.

Зашто је тако? Зашто је једна рука јача од друге? И зашто је то баш десна?

Човек није једино биће које више употребљава једну руку (односно код животиња један уд) од друге. Чак и птице чепркају земљу увек истом ногом и увек исту ногу подижу кад спавају. Мачка зарива у миша увек камџе исте шапе, а мајмуни у зоолошком врту увек пружају једну те исту „руку“ да би узели храну. Једну те исту? А коју? На ово питање не може се тачно одговорити. У животињском свету дешавају нису у преимућству над левацима. Значи, ничег чудног нема у томе што међу људима има и дешњака и левака. Чудно је нешто друго: зашто је левака тако мало?

Код животиња нема никакве важности да ли је једна или друга шапа више развијена. Код човека је, међутим, неупоредиво zgodније ако је то она рука која је развијена код већине људи. Јер, алатке и инструменти којима се служи прављени су углавном за рад десном руком. У строју ловаца или ратника то век код кога су штит и копље променили места може да буде „слаба тачка“ читаве групе.

Људско друштво је, значи,

заинтересовано да левака буде што мање. Леваци теже леве и раде. У школи се и данас понекад подсмевају левацима. Некада су и међу одраслима леваци изгравани руглу и подсмеху. Јер, све што је необично и што одступа од добичајеног изгледа смешно и опасно. Леваци су чешће остајали нежење а како је лево руком пре свега наследна, временом се све мање рађало левака.

Ипак, и данас има прилично левака. Рачуна се да их је просечно 5 до 7 одсто. Зашто „рачуна се“? Због тога што многи дешњаци нису то по рођењу, већ су то постали васпитањем. „У којој руци држиш оловку?“ „Премести кашкицу у другу руку.“ И резултат су — дешњаци. Неки научници сматрају да су трећина свих новорођених леваца, само је већи део њих „преваспитан“ још у детињству.

Статистичари тврде да у породицама где су и отац и мајка леваци, половина деце наслеђује ту особину. Тамо где је само један родитељ левак, шестина деце су леваци. Али, левака има и у породицама где су оба родитеља дешњаци.

Међу женама је двоструко мање левака него међу мушкарцима. Можда се оне у детињ

ству лакше „преваспитавају“? С друге стране, пак, многа на следна одступања од норме такође се много ређе срећу код жена него код мушкараца. Ту појаву неки научници објашњавају тиме што на жени лежи већа одговорност за постојанство и да је еволуција створила њен организам поузданијим смањујући број могућих одступања од нормале.

Али, зашто је баш десна рука код људи постала важнија? Засад је то још неразјашњено. Извесни научници покушали су да то чак објашњавају Кориолисовом силом инерције изазваном Земљиним ротацијом, оном истом појавом због које на северној Земљиној полулопти реке подлакавају своје десне обале, а на јужној — леве. Други пак, покушавају да већу употребу десне руке објасне тиме што је лева половина мозга код човека јаче развијена. Али, можда се лева половина мозга, где су смештени центри за управљање покретима десне стране тела, више развија због тога што се човек више служи десном руком? Јер, код левака је случај обрнут.

Можда је објашњење питања због чега има више дешњака него левака веома једноставно. Можда је међу нашим предцима (а у време настанка човека њих је било сасвим мало — неколико хиљада или чак неколико стотина) случајно било више дешњака него левака.

ХУМОР

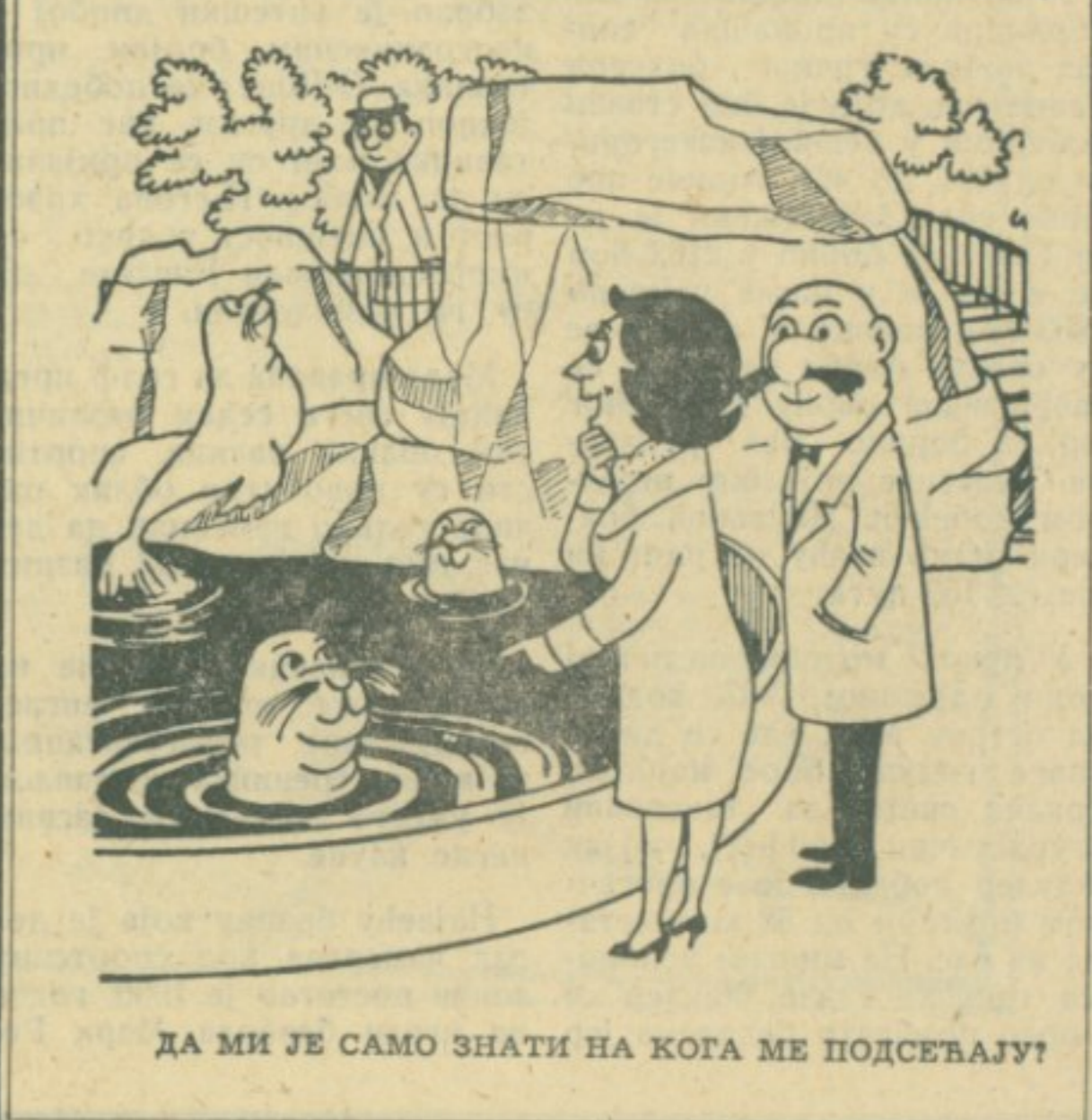
ЗАР СИ БАШ ДАНАС МОРАЛА ДА СТАВИШ ПЕШИР СА НОЈЕВИМ ПЕРЈЕМ?

ТО ЈЕ СВЕ ШТО СМО МОГЛИ ДА УРАДИМО ЗА ЊЕГОВУ КИЛАВИЦУ.

А ОТКАД ЈЕ УОВРАЗИЛА ДА ЈЕ ФЛАМИНГО?

ДА МИ ЈЕ САМО ЗНАТИ НА КОГА МЕ ПОДСЕЉАЈУ!

ПРИЧА О КРОМПИРУ

Прича о кромпиру, једној од основних намирница на свету, почиње пре 400 година у планинским пределима Јужне Америке. У то доба шпански освајачи су покорили становнике Перуа — Инке. Ту на тлу Перуа Шпанци су дознали о постојању те тако важне намирнице која је касније утицала, можемо слободно рећи, на ток историје. Нико тада није могао ни да претпостави да ће кромпир, дотле потпуно непозната на-

мирница, ускоро освојити свет.

Године 1538. први Шпанац успео је да се поине на Анде. Тамо је на равним платоима Перуа наишао на кромпир који се користио као храна. Али становници ових планинских крајева нису га кували као што се то сада чини, већ су га замрзавали а онда сушили. Тако сушен кромпир још је и данас посланица за Индијанце из области Анда. На тој ви сини кукуруз, који је иначе главна храна осталих Индијанаца, не може да успева и сва се исхрана заснива на кромпиру. Инке су усавршиле гајење кромпира до те мере да би им и данашњи пољопривредници могли на томе завидети. Они су употребљавали разне врсте ђубрива и наводњавали земљу вешто израђеним каналима. Исто тако они су знали за више врста кромпира.

Негде између 1580 и 1585. године неки путник пренео је кромпир у Европу. Биљка се прво почела гајити у Шпанији, одакле је пренета у Италију а одмах затим и у Беч.

Кромпир је, уосталом као и свака друга нова храна, врло споро стигао на трпезу. Историја је забележила да су војари храбрили народ да гаји и једе кромпир. Научници су писали о добрим квалитетима кромпира, фармери покушавали да му побољшају квалитет. Напредовање је ишло споро, али временом је кромпир добијао све важније место у исхрани. Тако је у оскудним крајевима на северу Европе становништво ускоро увидело да може преживети само захваљујући кромпиру.

Први кромпир који је пренет из Перуа у Европу био је прилично ситан а окца су му била тако дубока да приликом чишћења није остајало много за јело. Због тога су први европски одгајивачи покушавали да побољшају квалитет и да убеди народ да је кромпир безопасан за јело. Наиме, веровало се да је кромпир отрован и да га зато не треба јести.

Једна група ирских исељеника одлазећи у Нови свет, А-

мерику, понела је са собом и кромпир и тако је ова биљка из Јужне Америке прешла у Северну Америку заобилазним путем преко Европе и то након више од 150 година по што су је Шпанци открили. Међутим, неки стручњаци друкчије су мишљења и сматрају да је кромпир стигао у Северну Америку почетком 18. столећа и то са острва Бермуда.

Али мада је кромпир стигао на тле Северне Америке већ почетком 18. столећа, он се није гајио у већим количинама јер није могао да се одржи услед разних болести. Тек ка да је један фармер отпутовао за Перу и донео семе кромпира из његове постојбине (1853 године), добијена једна врста кромпира која се и до данас одржала. Па ипак, фармери су имали да издрже још неколико озбиљних напада разних штеточина које су на крају побеђене.

Разне епидемије су захватиле ову биљку и у Европи. Најгора од свих је била 1846. године када кромпир није уопште родно у целој Ирској. Око милион људи умрло је од глади. Тада су Ирци почели масовно да напуштају своју земљу и одлазе у Америку. За само две године преко милион и по Ираца прешло је у Нови свет. Болести кромпира захватиле су Пољску и Немачку, што је такође изазвало велику миграцију из тих држава у Америку. Тако је кромпир одиграо важну историјску улогу у насељавању једног зог континента што се сигурно не би тако брзо одиграо без — кромпира!

О КОСМИЧКИМ ЛЕТОВИМА

ДА ЛИ ЈЕ ДОСАДНО
ИЗМЕЂУ НЕБА
И ЗЕМЉЕ?

КАКО ЧОВЕК МОЖЕ САТИМА ИЛИ ЧАК ДАНИМА ДА ИЗДРЖИ САМ, А АКО ИХ ЈЕ ДВОЈЕ БЕЗ РАЗГОВОРА, У УЗАНОЈ И НЕУГОДНОЈ КАБИНИ КОСМИЧКОГ БРОДА?

На то астронаути морају да се навикну још на чврстом тлу. Они морају да издрже тестове изолације од две и више недеља и бројне „летове на Месец“ у лабораторијама. Иначе, у космосу време протиче по унапред утврђеном плану: праћење експеримената, редовни периоди сна и одмора у току којих им се емитује музика и вести са Земље. У будућности ће моћи да разговарају са својом породицом. — Летови су толико узбудљиви — рекао је астронаут Вајт после лета у броду „Цемини-4“ — да од гледања и чуђења човек уопште не може да се снађе. Значи, од досаде ни помена. На негодност се досад највише жалила посада „Цемини-7“: — Нисмо уопште могли да се испружимо. — Али, и космички бродови постају све пространји и удобнији, тако да ће, по свој прилици, први путници на Месец имати пријатан пут.

ДА ЛИ СЕ АСТРОНАУТИ ЧЕСТО УМИВАЈУ ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА?

Уопште се не умивају. Вода би одмах почела да лебди у хиљаду ситних капљица по васионском броду. То се догодило на броду „Цемини-7“ када је прела пластична кеса с урином. Потребно је било више часова док су астронаути уређаји за отклањање

влаге усисали и последњу капљицу. За умивање се употребљавају папирнати убриси овлажени хемијском течношћу за уклањање прљавштине који се држе у пластичним омотима.

ЗАШТО СЕ АСТРОНАУТИ НЕ БРИЈУ НА БРОДУ?

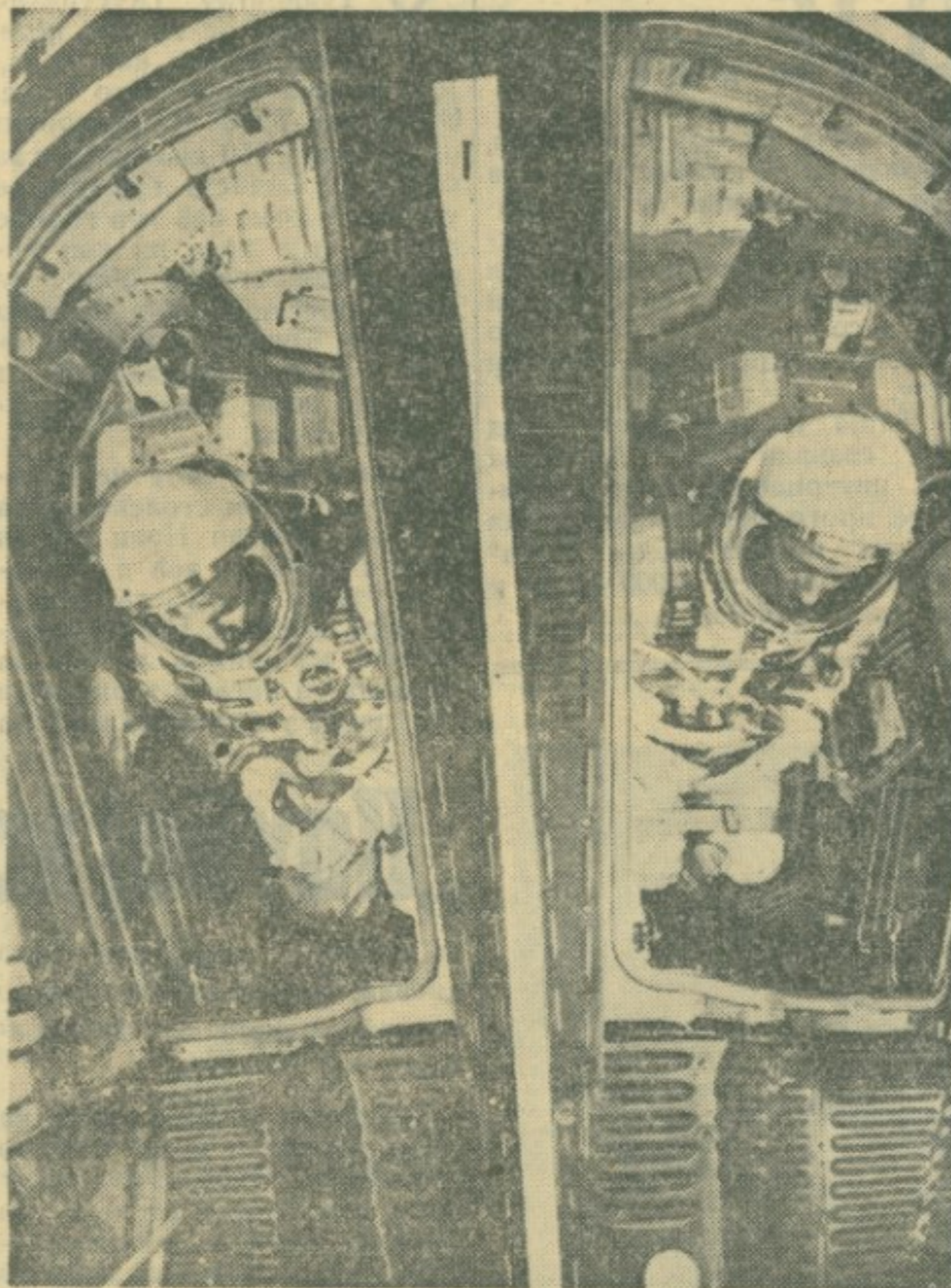
Још не постоји „васионски апарат за бријање“. Приликом бријања постоји опасност да се длачице лебде у броду увуку у филтере и електронске контакте. Додуше, неке америчке фирме произвеле су прототип таквог васионског апарата и назвале га „Д-Нул“: он одмах усисава длачице у једну малу кесу.

СМЕЈУ ЛИ АСТРОНАУТИ ДА ПУШЕ ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА?

Не. После дужег лета ваздух ионако није добар. Уређаји за прочишћавање ваздуха не би изишли на крај с димом од цигарета. Али, није искључено да ће велике васионске станице у будућности имати и неку врсту „собе за пушаче“.

МОЖЕ ЛИ СЕ АСТРОНАУТ РАЗБОЛЕТИ У КАПСУЛИ?

Микроскопски мали изазивачи болести, бактерије и вируси, могу да се закаче на зидове кабине или на инструменте и астронаути могу, за време лета, да их дисањем унесу у тело. Још не постоје средства којим би се осетљиви апарати потпуно о-

Како се астронаути осећају у космичким бродовима, шта би се догодило ако би се разболели или онесвестили, смеју ли да пуше, могу ли да се умију, како им протиче време — то су само нека од питања која многа занимају.

чистили од бактерија, а да се при томе они не оштете. Постоји и могућност да се изазивач болести налази већ у телу астронаута и да после неколико дана болест избије. Само, таква могућност је минимална. Јер, у току припрема за васионски лет астронаути су изоловани и налазе се под сталном лекарском контролом. И приликом припрема кабине све се ради изванредно чисто. А сем тога, астронаути се на старту налазе у тако доброј физичкој конди-

ШТА СЕ ДОГАЂА АКО СЕ АСТРОНАУТ ИПАК РАЗБОЛИ?

Амерички астронаути Борман и Ловел су на почетку свог 14-дневног лета почели да кијају. Лекар су се плашили назеба. Но, у броду постоји приручна апотека с аспирином и сличним лековима за лака обољења. У случају теже болести, брод би

морао пре предвиђеног рока да се врати из васионе.

КАДА БИ СЕ АСТРОНАУТИ ОНЕСВЕСТИЛИ У КАПСУЛИ, ДА ЛИ БИ ИПАК БИЛО МОГУЋЕ ДА СЕ ВРАТЕ НА ЗЕМЉУ?

Све капсуле имају уређаје који омогућавају укључивање кочница и са Земље. У најгорем случају, управљање би се вршило за Земље.

КАКО АСТРОНАУТИ ЈЕДУ НА БРОДУ?

Животне намирнице се морају понети у осушеном стању и упаковане пошто се претходно очисте од бактерија. Иначе би се поквариле. Пре обода, астронаут мора да овлажи суви садржај пластичне кесе. То чини пиштољем с врелом водом. Приликом једа мора водити рачуна да комади хране не отпадају, јер би они у бестежинском простору лебдели и могли изазвати и неки квар ако запуше контакте или се увуку у неки инструмент.

КАКО ОБАВЉАЈУ СВОЈЕ ПРИРОДНЕ ПОТРЕБЕ?

Као „тоалет“ америчким астронаутима служи пластична кеса у облику рукавице. Читав систем не одговара земљиним обичајима. Урин се у уређајима за хлађење раствара и дестилише. Добијена вода треба да служи даље у току лета. Астронаут Волтер Шири је приликом израде уређаја приметно:

— Ја сам за то да свако добије свој сопствени производ дестилације.

КАД НЕКО ДУГО ЛЕЖИ У КРЕВЕТУ ПОСТАЈЕ ЛЕЂИ И МЛИТАВ. ШТА СЕ ДОГАЂА С АСТРОНАУТИМА КОЈИ ДВЕ НЕДЕЉЕ ЛЕЖЕ У СВОЈИМ КАПСУЛАМА?

Дуго задржавање у бестежинском стању је једна од мање испитаних области васионске медицине. Неки Цемини-пилоти носили су узане гумене манжетне на мишици које је требало да подстичу крвоток и спрече слабост срца и крвотока. Други су опет специјалним справама вежбали мишиће. Код готово свих америчких астронаута запажен је недостатак калцијума у костима ногу и прстију после дужег

лета. То убудуће треба да буде спречено узимањем калцијум-препарата.

КАКО СЕ АСТРОНАУТИ СВЛАЧЕ У КАПСУЛИ?

Они морају лебдећи да се извуку из одела. То иде прилично лако у узаној кабини васионског брода. Приликом тестова на Земљи, васионски стрип-тиз траје девет до дванаест минута.

КАКО АСТРОНАУТИ ДИШУ У КАБИНИ И КАКО СЕ ПОСТИЖЕ ДА ВАЗДУХ ДОСПЕ И ДО КОЖЕ НА ЊИХОВОМ ТЕЛУ?

Кабине америчких васионских бродова нису испуњене ваздухом него чистим кисеоником, који је под нижим притиском него ваздух на морској површини. Овако „процеђен“ кисеоник није штетан, што су доказали бројни тестови у опитним коморама васионске медицине. Гас под ниским притиском проветрава и васионско одело тако да и кожа може да дише. Без обзира да ли је у васионском оделу или није, астронауту је обезбеђен гас за дисање. Угљен-диоксид који издише задржавају уређаји за проветравање и уређаји на оделу. Тако је у кабини увек пријатно.

ДА ЛИ АСТРОНАУТИ МОГУ ДА ПОСМАТРАЈУ ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ ЕМИСИЈЕ?

Могли би када би се за то потребни уређаји уградиле уместо других инструмената. Телевизијски пријем је потпуно могућ у васиони, чак и на тако великим раздаљинама као Земља—Месец или Земља—Марс.

ЈЕСУ ЛИ АСТРОНАУТИ ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА ВИДЕЛИ КИШУ?

Не. Киша, ветар, отпор ваздуха — тога има само у атмосфери. А путања васионских бродова налази се углавном на спољном кругу Земљиног ваздушного омотача.

ДА ЛИ ЈЕ ВАСИОНСКИ ЛЕТ ОПАСАН ПО ЖИВОТ?

Да. Исто као што је опасан по живот и позив пробног пилота или учешће на ауто-тркама, само што су за васионски лет мере предострожности неупоредиво веће.

ЛОЛОМИЛО СЕ У... ДОГОДИЛО СЕ У... ЛОЛОМИЛО СЕ У...

... Питсбургу. Један кројач коме су крадљивци провадили у радњу и однели већ савишена одела, дао је оглас у локалним лист да ће „новим сопственицима одела“ бесплатно извршити све потребне поправке јер, како каже, професионална част му не дозвољава да из његове радње изиђу одела која не стоје савршено.

... Калифорнији. Вилијема Роџерса сматрају за веома строгог и искусног инструктора за падобранце. Али, и искусним срећа може понекад да окрене леђа. Недавно је Роџерс желео да будућим падобранцима покаже како се треба при скоку дочекати на земљу. Скочио је са стола и — сломио ногу.

... Кенту. Као први гости на првој фарми за одмор животиња стигла су четири товарна коња „запослена“ у једној великој лондонској фабрици пива. На овој фарми четвороноги гости остаће месец дана да би се потпуно опоравили од тешког рада и велеградског напорног живота. Трошкове сноси фабрика.

... САД. Амерички савезни врховни суд прогласио је недавно за неважећи један закон против нудизма. Поништени закон био је толико неспретно формулисан да се, ако би се доследно спроводио, нико није смео свући чак ни у сопственој кући. Разуме се, да су многи злоупотребили тај недостатак.

... Минесоти. На већ уобичајено питање новинара у чему се крије тајна њене дуговечности, сто петогодишња Софија Сор је изјавила да за свој дуг живот има да захвали не само томе што је много и савесно радила већ што се сваком аутомобилу увек склањала с пута. Новинари су јој дали за право.

... Девону. Овца Теми, у читавој околини позната по својој неустрашивости и нетрпељивости према лисицама на које насрће кад год јој се за то укаже прилика, изненадила је своју сопственицу Мери Кук својом новом пасијом: са страшћу поједо сваку цигарету до које може да дође.

... Мелбурну. Џон Мун добио је, кладећи се на тркама паса, неколико хиљада фунти. На повратку кући у мрачној алеји напала су га два човека. Док се Мун рвао с њима пала му је с једне ноге ципела коју је један од нападача шутнуо у грмље. Нападаци нису ништа нашли: новац је био у ципели.

... Лос Анђелосу. Да не би долазило до забуне и непријатних сцена око тога да ли је нека дугокоса муштерија мушког или женског рода, једна велика робна кућа завела је обележавање полова нарочитим значкама. При улазу женским муштеријама ставља се ружичаста, а мушким плава значка.

НИСУ ЗНАЛИ КО ЈЕ ...

Точкови тешког камиона узалудно су се окретали у месту у песку на обали Мучависте у провинцији Аликанте (Шпанија). Возач је бесно покушавао да покрене возило од шест тона — али узалуд. Камион је запао у песак. Шест људи који су се ту нашли понудили су се да му помогну. Почели су из све снаге да гурају возило док је возач још једном убацио највећу брзину и притиснуо педале за гас. Узалуд — камион се није ни покренуо.

Беспомоћни људи опколили су тешко возило чији су се точкови дубоко укопали у песак. Тада им је пришла лепа девојка Анђелита Вила која се сунчала на обали и већ подуже посматрала узалудне напоре „кабалероса“. Смешени се она им је понудила своју помоћ и изјавила да јој је потребно само једно јако уље.

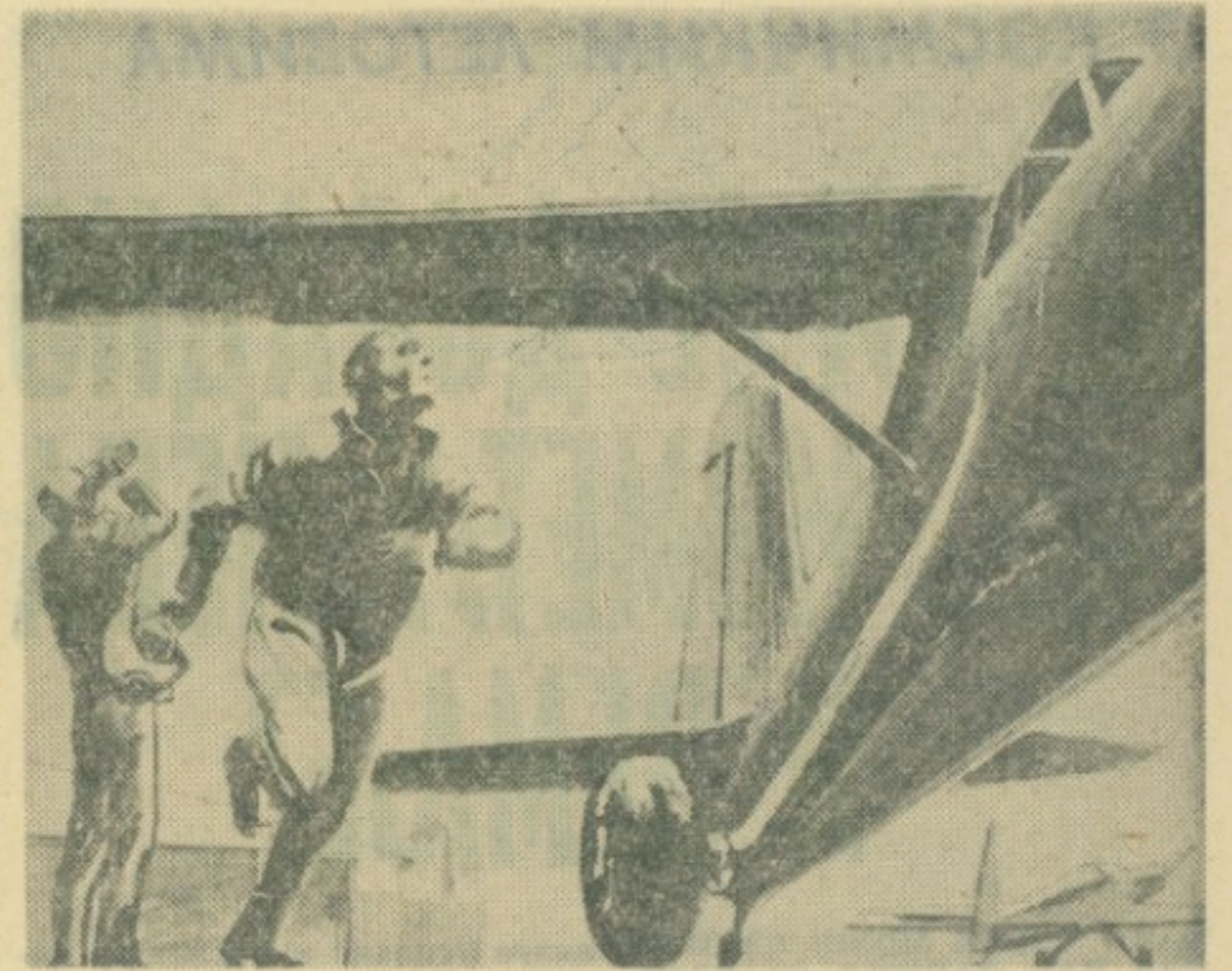
Људи су ову понуду схватили као шалу. Али девојка се није дала збунити, узела је

уже које су јој ипак дали, везала га за камион и почела да вуче. Момци су запрепашћени гледали отворених уста како је камион лагао али сигурно почео да се креће. Ни је дуго потрајало а возило је опет стајало на чврстом тлу.

Тајна је разјашњена кад су сазнали да Анђелита на интернационалним варијете програмима као „Линда Бекер, најјача жена света“ вуче терете до 10.000 кг. — и то само зубима.

У Тулибиглу (Аустралија) пиво је готово исто тако јевтино као вода, јер га има више него воде. Откуд то? Тулибигл је варошица удаљена 550 километара за падињом од Сиднеја и налази се у крају у коме већ три године готово није пала ни кап кише. Резервоари за воду су давно пресушили, на пољима нема ни травке, а хиљаде оваца и говеда страдало је од страшне жеге врелог аустралијског сунца.

Велика суша коју неки називају и сушом stoleha влада у целој држави Нови Јужни Велс а осећа се већ и у Сиднеју где су предузете озбиљне мере штедње. Прање аутомобила, на пример, не сме да се врши са превом а они који гаје цвеће у вртovima могу да

„Каубој из облака“ — шта је то?

га поливају само два часа дневно. Забрањени су и аутоматски уређаји за наводњавање.

Тулибигл је први град на свету у коме је вода потпуно пресушила. Пиваре лиферију пиво бесплатно а за воду становници користе посебне возове који у танк-вагонима доносе свакодневно минимум воде. То стаје много новца јер је најближа река у којој има

воде удаљена више стотина километара. Али Тулибигл није једини који трпи. Више већих градова већ се припрема за слично тешко стање, а међу њима бојата варошица Паркес са 10.000 становника.

Може се рећи да људи у овим крајевима Аустралије сваку кап воде користе више пута. Једно ведро мора бити доволно за купање целе породице. Прво се перу деца, затим родитељи. Иста та, не више чиста вода, користи се даље за прање рубља, затим се на крају њоме поливају лејеве с површем.

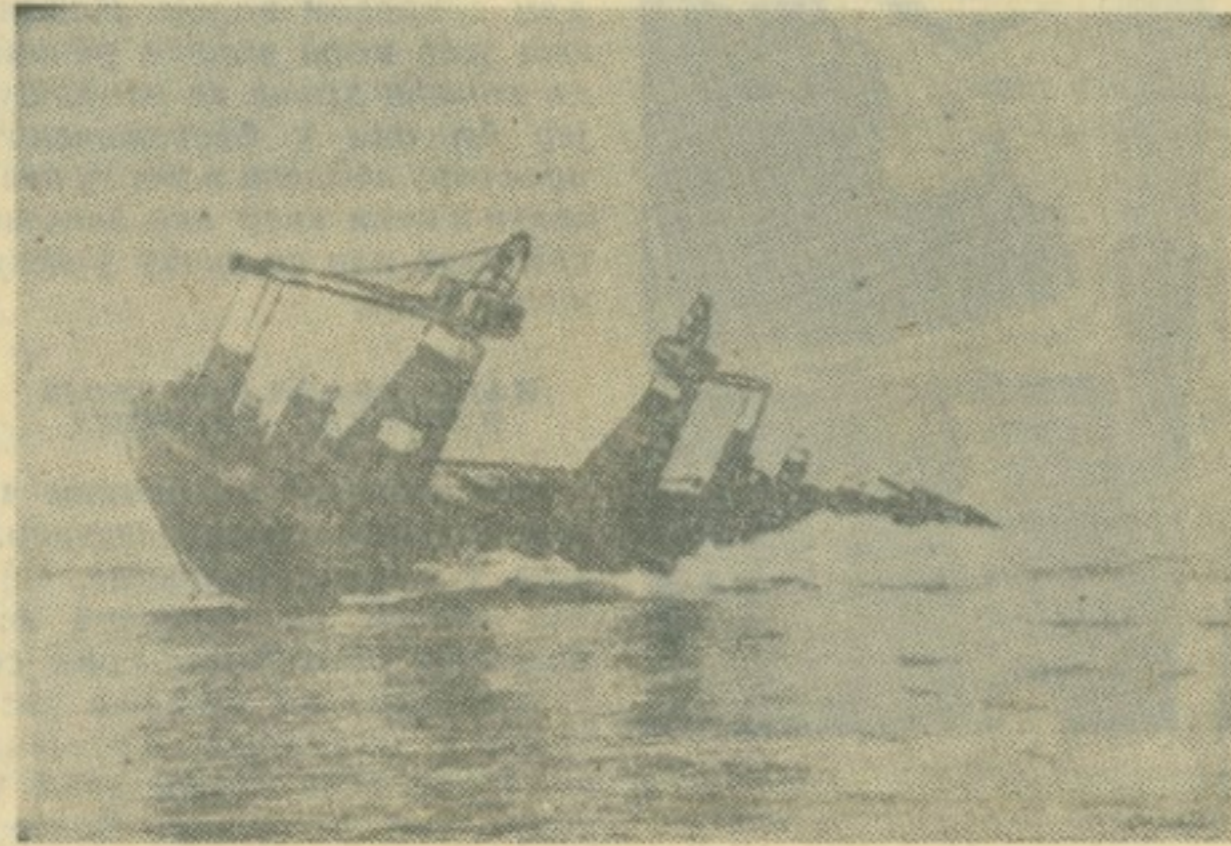
Племенски врач урођеника који још живе у том делу Аустралије моле се својим боговима и изводе своје древне обредне игре да би их умилостивили. И свештеници у црквама позивају на молитву за кишу. Али научници су практичнији — они стварно праве кишу. Ево како:

Мали авиони стоје спремни за старт на пистама. Пилоти догледима осматрају плаво небо. Ево једног облака тамо високо горе! Само је исувише високо да би драгоцену кишу могао да подари једном северозападу. Неколико минута касније мала машина је у ваздуху и „каубој из облака“, како зову ове авионе, држи спреман свој „ласо“. Ни какав ласо од конопца или коже — како сте могли помислити — већ цак са једним хемијским средством. Он јури за облаком, надлеће га и сипа у њега материју која тако делује да облак пушта кишу на лицу места, уместо, рецимо, негде изнад океана!

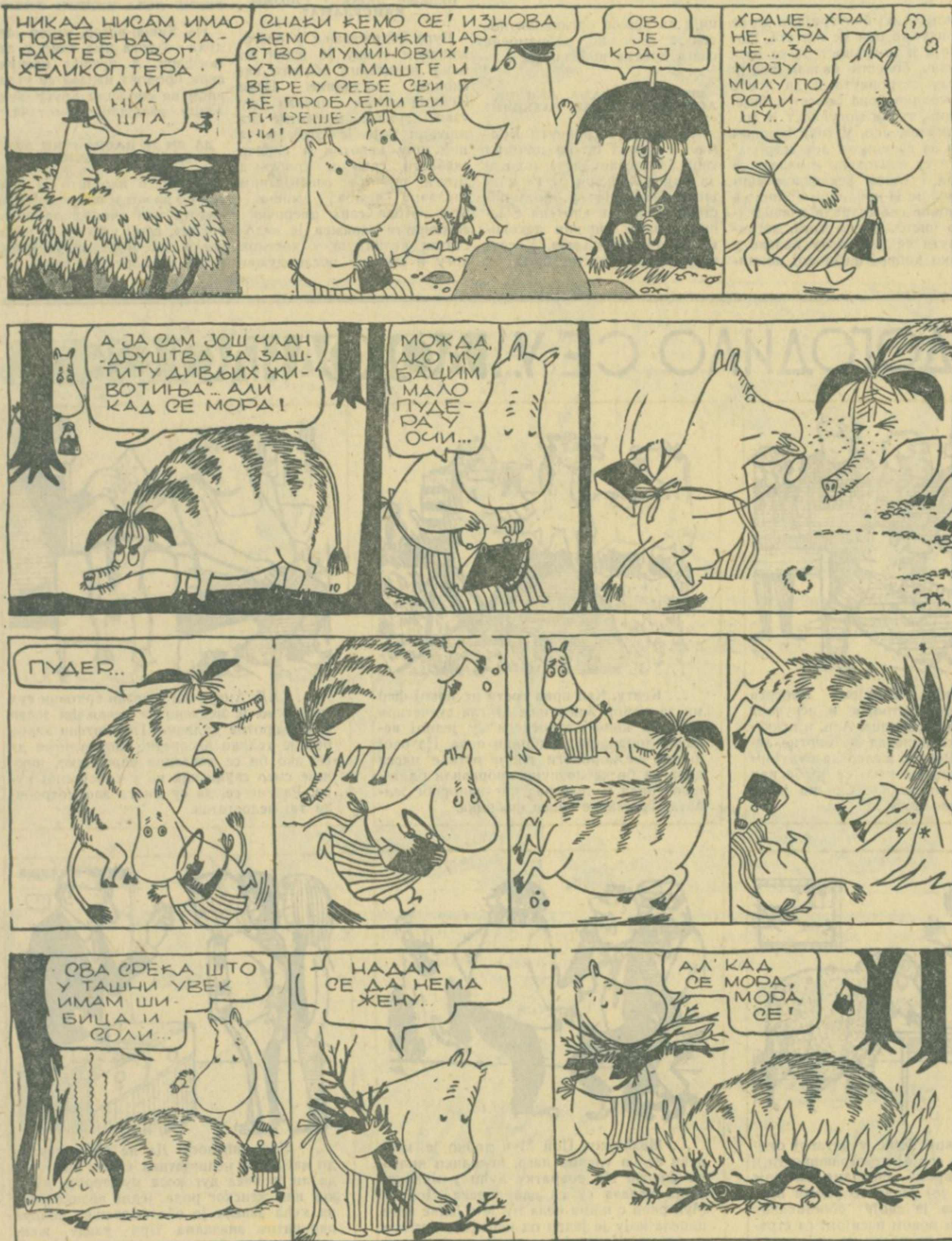
Посао око „прављења“ кише не иде увек глатко, али последњих недеља су ови „каубоји“ ипак постигли да изазову провале облака и у крајевима који годинама нису имали кише. Али, у Тулибиглу још не...

НИЈЕ БРОДОМ ВЕЋ ...

Не бојте се... транспортни брод на нашој слици није у опасности. Снимљен је док је на пучини код Ванкувера демонстрирао најновији начин искрцавања терета и то за свега неколико минута, док му је за утовар истог терета било потребно 20 часова. Творци овог изума надају се да ће се на овај начин постићи знатне уштеде у времену а самим тим и у новцу.

МУМИН НА ПУСТОМ ОСТРВУ

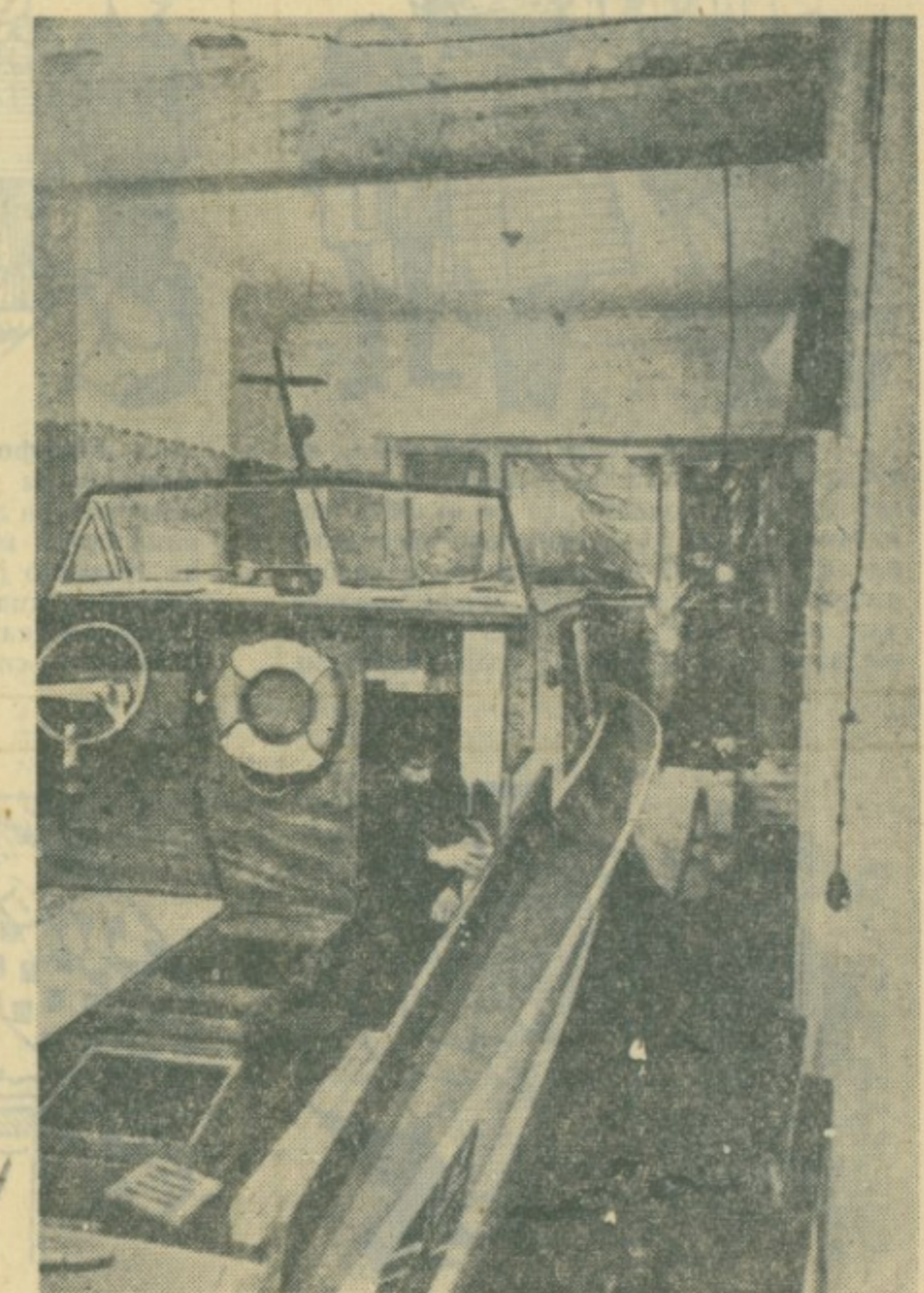

РУЧАК ЗА ПЕДЕСЕТ СЕКУНДИ

Искусне домаћице које се поносе својом куварском вештином, насмејале би се кад би им неко рекао да се пиле, тешко преко килограм, може скувати за десет минута. Оне би сматрале још невероватнијим да се риба, на пример, пастрмка, може ставити на столу после педесет секунди кува-

ња. А то је могуће постићи уз помоћ микроталасне пећнице. Помоћу овог метода воће и поврће се може скувати чак и за краће време него рибом. А за храну у конзервама, којој је потребно загревање пре сервирања, потребно је мање од пола минута стављања у микроталасну пећницу.

НА ТО ЈЕ ЗАБОРАВИО

Кристофер Сантвуд, двадесетогодишњи младић остварио је своју највећу жељу: изградио је моторни чамац дугачак 6 метара, а широк 2,40, са мотором јачине 20 коњских снага. Али, он још стоји у подруму. Да би могао да се изгура напоље Кристофер ће морати да поруши један део таванице и спољни зид.

ЗАБРАЊЕНО ПЕЊАЊЕ НА ПИРАМИДЕ

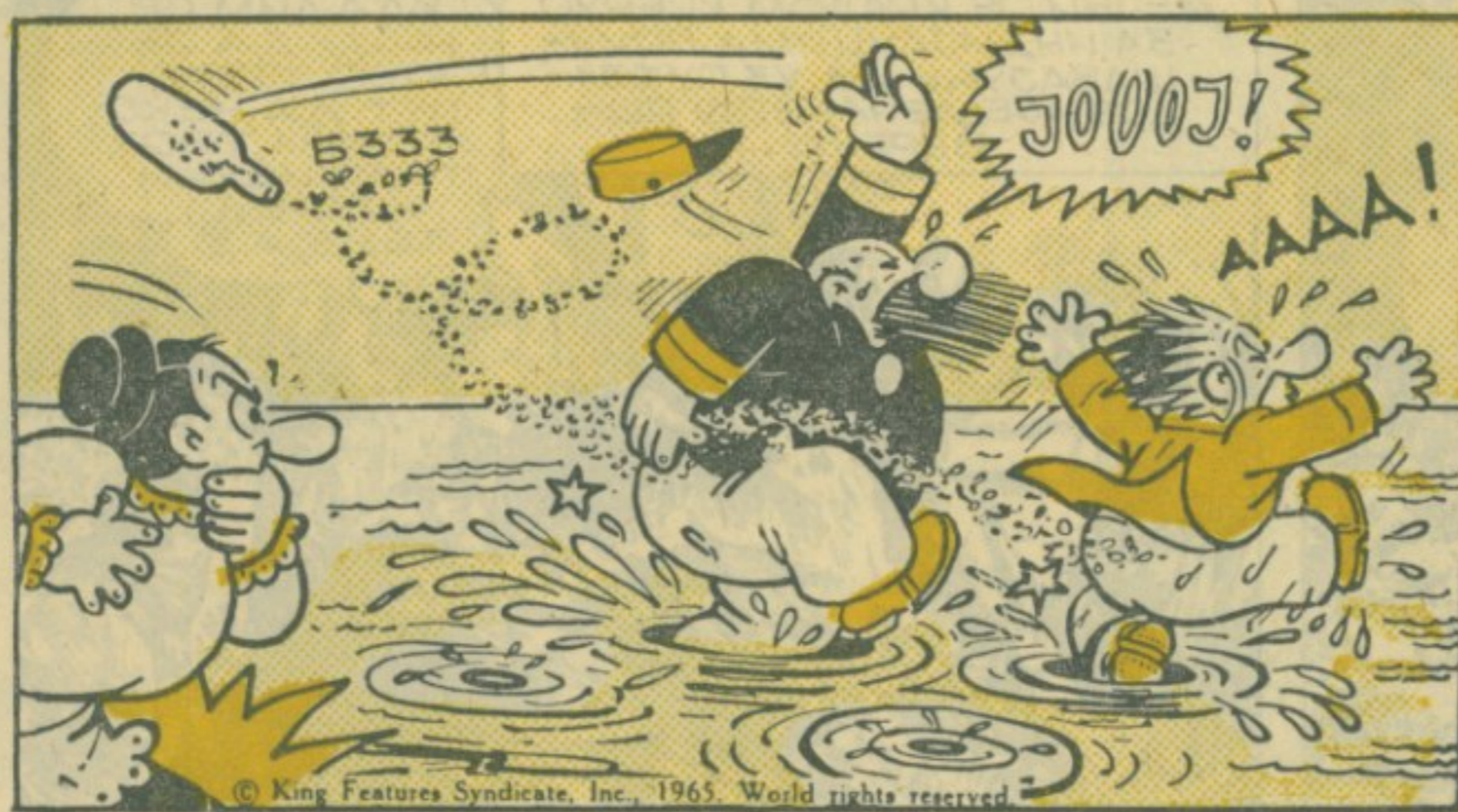
Пирамиде ће одсад бити „табу“ како за стране туристе који долазе у Египат тако и за саме Египћане. Јер, египатска влада донела је недавно одлуку којом забрањује успињање на пирамиде. Многи туристи-планинари покушавали су да на пирамидама испробају своју вештину и да се усипу уз њене прилично глатке и стрме бочне стране. У самом Египту, пак, било је људи који су од успињања на врхове пирамида на чинили атракцију за туристе. Ова мера донета је на захтев египатских археолога који су утврдили да су последњих година камени блокови узидани у пирамиде, који су до сад одолевали времену, почели да се ломе и круне, и то нарочито откако туристи користе пирамиде за — планинарење.

ГЛАВНО ЈЕ ДОРУЧКОВАТИ

Земљорадник Карл Милер из Хајтерсхајма, (Зап. Немачка) неколико дана није могао да утврди ко га прети че у мужењу крава. Немало се зачудио кад је утврдио да то чини једно његово прасе које је прескакало метар високу ограду што га је делила од краве и ту доручковало.

Крава је, вероватно, била исто тако запањена, али је осећала и олакшање после посете овог малог госта из суседства.

НЕСРЕЋАН ЧОВЕК

Ја сам несрећан човек. Увек говорим оно што мислим. На свако питање одговарам искрено. Нема код мене никакве двосмислености у говору, циљања на нешто друго или, пак, конвенционалности. За мене је то непозната ствар.

Због ове своје зобине често имам неприлика.

Једног дана тако сретнем свог пријатеља. Поздрављајући се са мном он ме запита:

— Како здравље? — И већ хоће да крене. Али, ја га тада хватам за руку и почињем.

— Како да ти кажем. Ни сам увек најбоље. Штрџа ме ту, па онда овде,

понекад ми зангра очни капак, затим гребе ме у грлу...

Познаник истрже бесно руку и отрча.

— Чудак! — помислих. — Па он ме је питао за здравље, а, гле, сад бежи.

Имао сам девојку. Мислих смо да се ускоро венчамо. Она ме једном запита шта мислим о њеној лепоти?

— Па, добро — рекох. — Нос ти није баш најправилнији, уши су мало предуге, а врат танак. Али, знаш, ја те такву волим.

Она ме послуша и ча рас танку ми не пружи руку. Зашто? — не знам ни сам. Па она ме је сама

питала, а ја јој искрено одговорио.

Недавно, имали смо један састанак у предузећу. На дневном реду био је критички осврт на рад

друга Славка који долази на посао пијан.

— Молим вас, — рече Славко — немојте бити преоштри према мени. То ми се десило први пут у животу и неће се више поновити.

И тада се мени обрати: молим те кажи нешто о мени, ти ме знаш.

— Добро — рекох —

кад си ме изабрао, да кажем. Знаш, било је сећам се на мој рођендан, затим на Дан младости... га у клубу, на игранци... У свему седам пута, откад те ја познајем.

Отада ми се друг Славко не јавља на улици, а зашто — не знам. Па он ме је молио и ја сам одговорио онако како сам мислио.

Тако, идем ја једног дана улицом, кад у сусрет ми долази мајка са дететом. Видевши ме, она рече малишану.

— Ако ме и даље не будеш слушао, овај ће те чика ставити у цак и однети у подрум. Хоћете ли га однети? — обрати се жена мени.

— Глупост — одговорих — ја немам цак, а о подруму да и не говоримо. Журим у биоскоп.

— Како вас није срамота да се мешате у васпи-

тање туђе деце — рече љутито жена.

Још ме и вређа! Ни сам не знам зашто.

... Једном седнем, напишем причу и однесем је у једну редакцију. Ставим је пред уредника и кажем: — Мени се чини, друже уредниче, да је ова моја прича врло интересантна и да такву скоро нисте читали.

Уредник ми, на то прелиставајући брзо рукопис, рече: — Варате се, читао сам ја много боље ствари од ове ваше приче. Прича је без садржаја, развучена, језик сувопаран, а тема површно обрађена.

Придох и загрепих га. Ето, то је човек! говори оно што мисли. Нема код њега задњих мисли, нема обзира, једном рочи то је за њега непозната ствар. Несрећан човек — као и ја.

БЕСТСЕЛЕР XVI ВЕКА

Овако време доживљава своје изузетне книжевне сензације. Данас се књига која добро пролази код читалачке публике — назива „бестселер“. Иако често такво дело не доживи друго издање и нестане с књижевног тржишта као водени цвет. Тако је данас, кад је штампана књига веома развијено. А сад, замислите књигу која је у шеснаестом веку доживела око двадесет издања! И то на више језика. А Лутерова Библија, немачки превод Светог писма, у јеку верске реформације у немачким земљама имала је само четири издања. На листи „бестселера“ налази се и један немачки летак који је приказивао судбину и пад Београда 1521. године, штампан „неколико пута“. Древна популарна легенда немачког народа „о доктору Фаусту“, коју је неколико векова касније обрадио у свом чувеном спеву велики Гете, штампана је у шеснаестом веку свега два пута, иако се продавала на вашарима широм „Светог римског царства немачке нације“.

Знамо да су поједина дела Сплићанина Марка Марулића, писана на латинском језику, а потом и преводена на неке европске језике, прештампавана током шеснаестог века широм Европе. И-

пак, прештампаванем и преводњем свога дела све њих превазишао је Сигисмунд Херберштајн, пореклом из словеначке Випаве, вешти и умни дипломат, који је у тој служби обишао готово целу Европу, од Мадрида до Москве. Када је Херберштајн 1515. године ступио у службу цара Максимилијана, — „последњег витеза“ — он је као дипломата у разним поверљивим мисијама, путовао у Данску, Швајцарску, Шпанију, Чешку, Мађарску, Италију, и Турску, четрнаест пута у Пољску и два пута у велику кнежевину — Московију. Њоме је владао Василије III, отац Ивана Грознога који се први прогласио „сверуским царем и самодршцем а чија је мајка потицала од чувених српских племића Јакшића, о певаних у нашој народној поезији.“

Један руски историчар наводи да је „Сигисмунд Херберштајн, у једној одличној књизи написаној на латинском језику, изнео своја опажања и драгоцене податке о московској Русији. Ова књига, која и сада служи као један од најбољих извора за познавање Русије XVI века, у своје доба била је право откриће за европски свет, јер га је упознала с Московском, земљом готово исто толико дивном, као што је

била дивна пре кратког времена откривена Америка“. И пре Херберштајна западноевропски владари упућивали су у „тајанствену Московију“ своје посланике да би о њој добили бар неке податке. За западну Европу Московиа, и све што је иза Пољске, представљало је готово митску земљу, о којој се није знало нимало више од оног што се већ налазило у античких писаца, јер је она дуго била затворена за све странце. Једино је древна градска република „Господина Великог Новгорода“ одржавала везе са западним светом, али кад је њена самосталност укинута, Московиа се задуго затворила сама у себе. Европа је требало поново да открије ову велику земљу. Посланици који су у њу долазили били су, додуше, гостољубиво примљени, али убрзо и враћени онамо откуда су и дошли.

Сигисмунд Херберштајн као посланик цара Максимилијана први пут је посетио московску државу 1517. године, а потом још једном десет година касније. Његова дипломатска мисија имала је за циљ да измири Московију и Пољску јер се у Европи припремао велики рат против Турске, у коме је требало да учествује и Пољска, а због својих загонетих односа с Русијом (Московијом) није могла да се у њему широко и слободно ангажује. Пред великим кнезом Василијем III и пред његовим Саветом, Сигисмунд Херберштајн је на словеначком језику одржао свој посланички говор. На језику, „истом, како он каже, којим говори и вели-

чанство великога кнеза про- стране московске државе“. Херберштајн је рођен у словеначкој Випави (1486.) где је добро научио и словеначки језик, а изгледа да је и његова породица у старини била словеначка. Био је врло културни човек, али своје основно знање стекао је у Словенији, од домаћих људи. Са шеснаест година завршио је бечки универзитет те се поново вратио у свој родни крај да би се потом посветио ратничким пословима у којима се нарочито истакао. Успех своје дипломатске мисије у Русији приписивао је познавању словеначког језика, „који је руском сличан и без

њего не би разумео народни говор и не би могао питати припросте људе оно што га је занимало.“

Своје утиске с бројних путовања овај, један од највештијих дипломата последњих великих немачких царева, описао је у богатој аутобиографији. Али изнад свега од нарочитог значаја је његова књига о Русији (Московији) коју је на латинском језику објавио у Бечу 1549. године. Наслов је ове књиге „Коментари о московским стварима“

боље рећи „Записи о ономе што сам видео и приметио у Московии“. Херберштајнова књига о Московии ванредно је богата запажањима из свих области живота Руса на почетку XVI века и дуго време је служила као најпоузданији приручник за познавање руских прилика и руске историје.

Европски дипломати, трговци, путници, свако ко је хтео да нешто дозна о Московии, служило се Херберштајновом књигом. То је била књига за коју су се отимали издавачи у свим европским штампарским центрима. По броју својих издања већ у другој половини XVI века то је била најчитанија европска књига. Само у Базелу, за релативно кратко време, изишло је четири издања на латинском језику; потом у преводу на немачки језик у том истом веку — седам издања, а на италијанском два. Преводили су је Енглези, Французи, она је стизала у све европске народе, нарочито међу оне који су настојали да успоставе трговачке везе с пребогатом Московиијом.

Чувени савез северноевропских трговачких градова познат под именом Ханза, који је иначе продирао до Великог Новгорода и с њим одржавао трговачке везе, сматрао је ову Херберштајнову књигу својим главним „инструктором“ и путовођом у Велику Московиију, у њена неизмерна богатства. И кад је син Василија III, код кога је као посланик боравио Херберштајн, први руски цар Иван Грозни почео да шире отвара двери своје велике државе западним трговцима, они су били већ добро упознати са оним на шта ће наићи у његовом царству — „које је богатије и дивније од свих западних Индија“.

Без сумње да је ова књига о Московии Випавца Херберштајна у многоме допринела упознавању западно европског света с Русијом, а исто тако да је знање словеначког језика посланику Херберштајну помогло да се приближи и непосредно упозна народ чијем су га великом кнезу упутили његови царски господари.

НЕЖЕЉЕНИ ЗГОДИТАК

Данкиња Тара Андерсон од 76 година свог живота, 50 је провела у Сједињеним Америчким Државама. Недавно се стара Тара вратила у домовину. И „срећа“ јој се од-

мах осмехнула. Купила је срећну туристичке лутрије и добила један од главних згодитака: бесплатно путовање у Сједињене Америчке Државе.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

Сашиурн долази у помоћ

ЦРТА И ПИШЕ Ђ. ЛОБАЧЕВ

ХОРЕТ ЈЕ ИСПРАЗИО ШАРЖЕР...

...АЛИ МЕЂИ НИСУ ПОГОДИЛИ ЦИЛО.

У 24.00 ВОЂА ОДРЕДА ПОВЕЗАО СЕ ПРЕ РАДИЈА СА РАМОН ЛОУОМ.

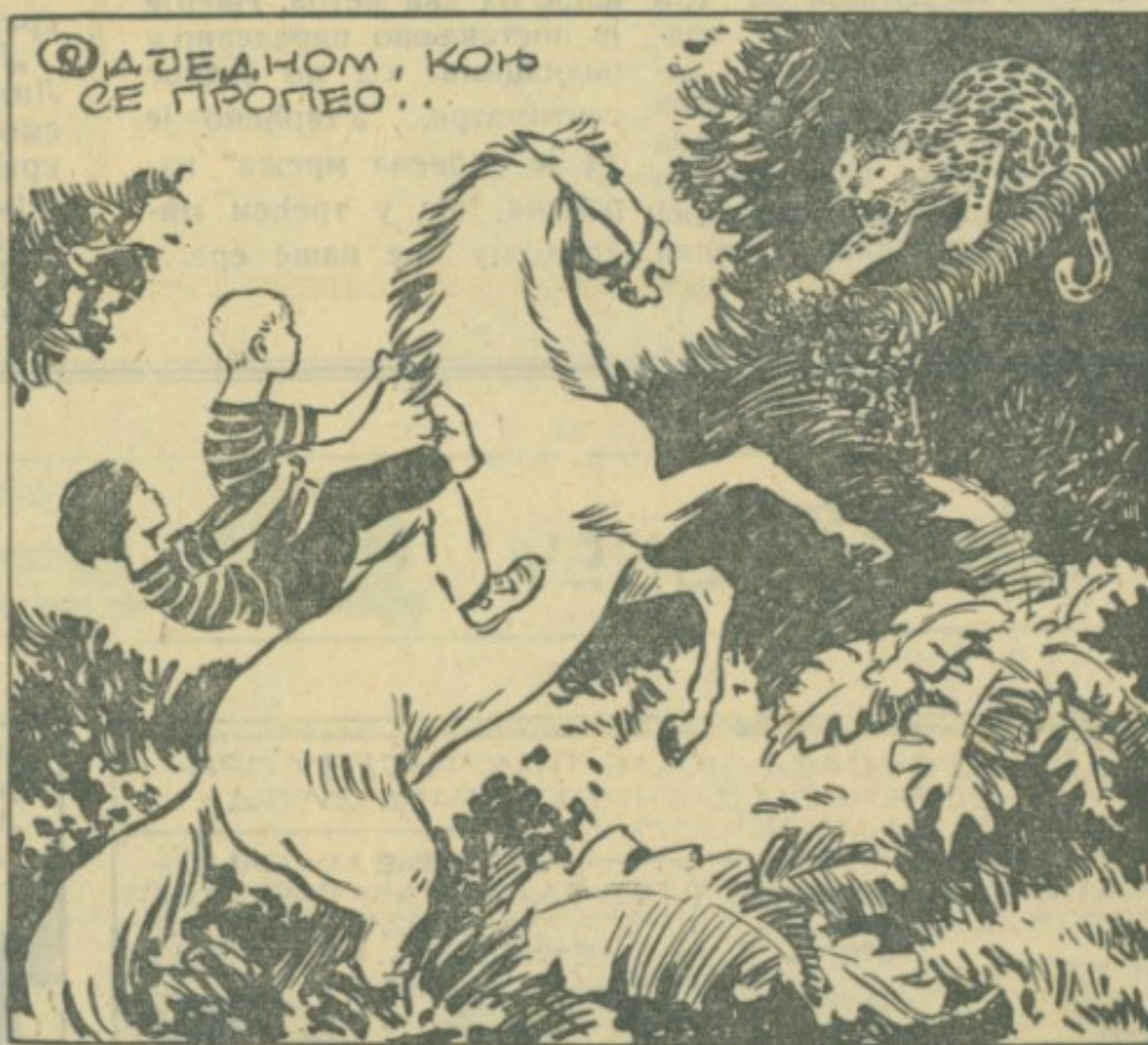
УЛИНАРГ У УНОЈЕР ЕКЕР ОЈОЛ УДЈАВУИ ЕКАЈ ЕЛОРТАП. ОМАКАРВ ЕС АМЕРП УГУЈ. АРТУС ОМЕК ИТАШУКОП АД ОМЕБОРП У УНОЈЕР ЕКЕР МИХ. АДАС ЕС ОМИ-ЗАЛАН ЕДИНДАПАЗ АНОСЕ. АРИТРОПАР ТЕСЕДЗЕШ АВД.

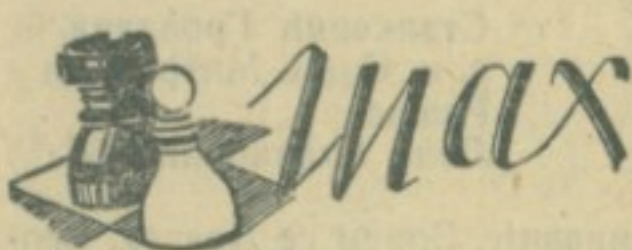
АМЕН СЛАСМИ ИТАРИКСЕР ТЕКАТЧЕ ЕМ МОТА ЕДГ. СТЕ АДАС. ТАМЕНКУДО УС МИ АВС АНЕЉВАР-ПАИ. ЕТИВАД ШЕВА ЕНКАТ ТЕНАДИОРКО...

ДРАГАНЕ, ДА ВИШЕ НЕ МОГУ!
ЈОШ МАЛО, МИРО! САМО ДА ИМ ЈОШ МАЛО УМАКНЕМО!

ОДРЕДНОМ, КОЈ СЕ ПРОПЕО...

МЕЂУ ЉУБИТЕЉИМА ШАХА

Овога пута неће бити речи о великим мајсторима шаха и њиховим доживљајима на црно-белим пољима. Причаћемо о оним мање познатим или сасвим непознатим љубитељима шаховске игре, њиховим згодама и незгодама, занимљивостима из њихове шаховске активности итд.

ЦЕО АУТОБУС ЗА ЈЕДНОГ ИГРАЧА

На екипном првенству Србије, које се играло крајем 1965. године у Врњачкој Бањи, екипа Шаховског клуба

стрпљиво је ишчекивао долазак шинобуса и — играча. И у часу кад је већ била изгубљена свака нада, појавила се вијугава композиција закасне лог воза из којег је искочио Милошевић. Сусрет са капитеном био је кратак. Уследио је журиш преко перона на први аутобус. — Закупљујем цео аутобус. Возите хитно у Бању! — биле су прве речи које је капитен упутио возачу и кондуктеру. Полупразан аутобус хитро је почео да прелази оно неколико километара до Бање.

Временом ту је почео да ради прави шаховски клуб, наравно, на незадовољство управе читаонице. Да би се решила нежељеног сусанара, донела је одлуку да се у просторијама библиотеке забрани играње шаха. Онда су шахисти извели једну комбинацију, достојну оних на шаховским пољима. Као чланови библиотеке на годишњој скупштини били су бројнији и успели да у управу изаберу љубитеље шаха. После тога су се у библиотеци и читале књиге и играо шах.

— Знате, шахисти су мирни за време игре, али јако их

неко узнемири онда постају боксери.

НЕУСПЕО ЧАС

Док се налазио на одмору неки љубитељ шаха упућивао је основце у правила ове игре. Деца су била заинтересована за кретање шаховских фигура и чинило се да „настава“ успешно тече. За време ручка шаховски учитељ је хтео да провери знање једног малишана, који још није пошао у школи и упитао га: — Како се креће

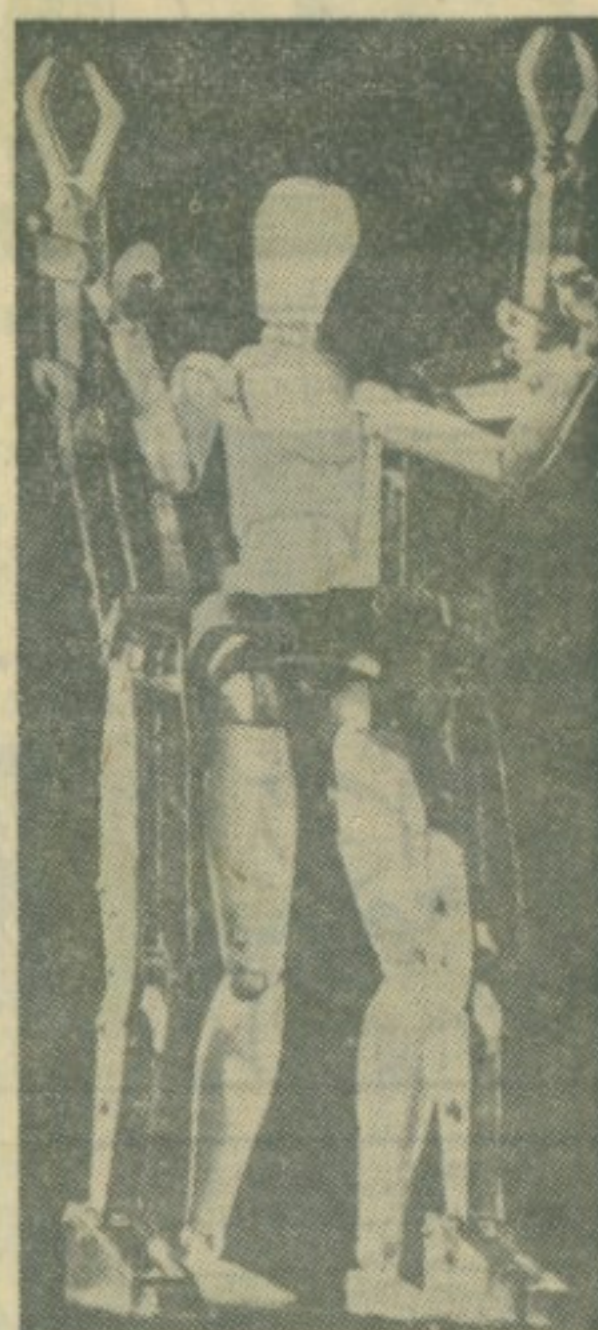
коњ? — Одговор је гласио: — Коњ се креће брзо кад је низбрдица, а када се ошине бичем...

ШАХ У ПОШТИ

Један шаховски мајстор на шао се на поштанском шалтеру и док је предавао пошту службеник му се обратио.

— Видим имате на реверу шаховску значку. Будите љубазни да проверите комбинацију из моје синоћне партије. Знате изгубио сам добијену партију!

Мајстор се нашао у чуду, иза њега је био ред, али је шахиста био упоран. Пером је почео да шара по малој значки и да даје објашњење кретања фигура, која су само њему могла да буду јасна. Мастоило је почело да се разлива, присутни су негодовали, а мајстор је морао да клима главом и потврђује све оно што је од њега тражено. Пошто је постојала опасност да се и трећи умешају у анализу, поштар је на крају био приморан, истина, тешка срца да се врати своје послу.

»МЕХАНИЧКИ МИШИЋИ..«

На слици је модел „механичких мишића“ који треба човеку да дају циновску снагу и да му омогуће да подигне терет од 850 килограма а да при том употреби само делић вештачке снаге.

Привезана за ноге, руке и тело човека коме треба да да снагу машина названа „Гвозден“ имитираће и појачаваће човечије покрете омогућавајући му да изврши велики број послова.

Проналазачи ове машине надају се да ће она бити употребљена у предузећима и фабрикама за истовар тешких терета као и вађење потопљених лађа.

„Раднички“ из Крагујевца допловала је без свога члана мајсторског кандидата Слава Милошевића. Он је био најавно долазак непосредно пред почетак другог кола, па је уврштен у екипу. Међутим, меч је отпочео и часовник је откуцавао време на његовом столу а он није стигао. Обе екипе биле су нервозне: према шаховским правилима играч који за један час од почетка кола не приступи игри, губи партију конзумацијом.

За то време на железничкој станици капитен екипе не

Онда их је чекао други јуриш кроз велики бањски парк до сале Термалног купатила. Када је Милошевић сео за шаховски сто, могао је да констатује да се налазио непосредно пред губитком партије: да је стигао само два минута доцније све би било касно. Јако уморан, успео је да савлада противника и добије партију.

СМЕЊЕНА УПРАВА

У једном мањем месту шахисти нису имали клуб, па су зато почели шаховске гарнитуре да доносе у библиоте-

САМО НЕ ДИЖИТЕ ПРАШИНУ!

Давно пре рата, у време када је шах код нас био у повоју, свратила, кажу, два љубитеља шаха у кафану. Пошто су поручили пиће, замолили су власника за одобрење да могу да одиграју неколико партија шаха. Он их је предусретљиво саслушао, завртео главом и саопштио: „Можете играти, али молим вас не дижите прашину!“

ПРОТИВНИК ШАХА

Пре отприлике четрдесет година у једном месту играо се пријатељски шаховски меч. Време је било лепо, па су шахисти разместили своје столове испред кафане у којој се налазило и седиште клуба. Публике је било доста, али многи од присутних нису познавали шаховску игру. Један од пролазника заставио се и никако није могао да се уживи у атмосфери мира и тишине која је владала око играча. Желећи да дочара сцену са неког борилишта понудио је награду, наравно кришом, ономе ко шахисти поруши све фигуре. Иако је давао приличну своту новца, само је добио одговор:

Попуст због земљотреса

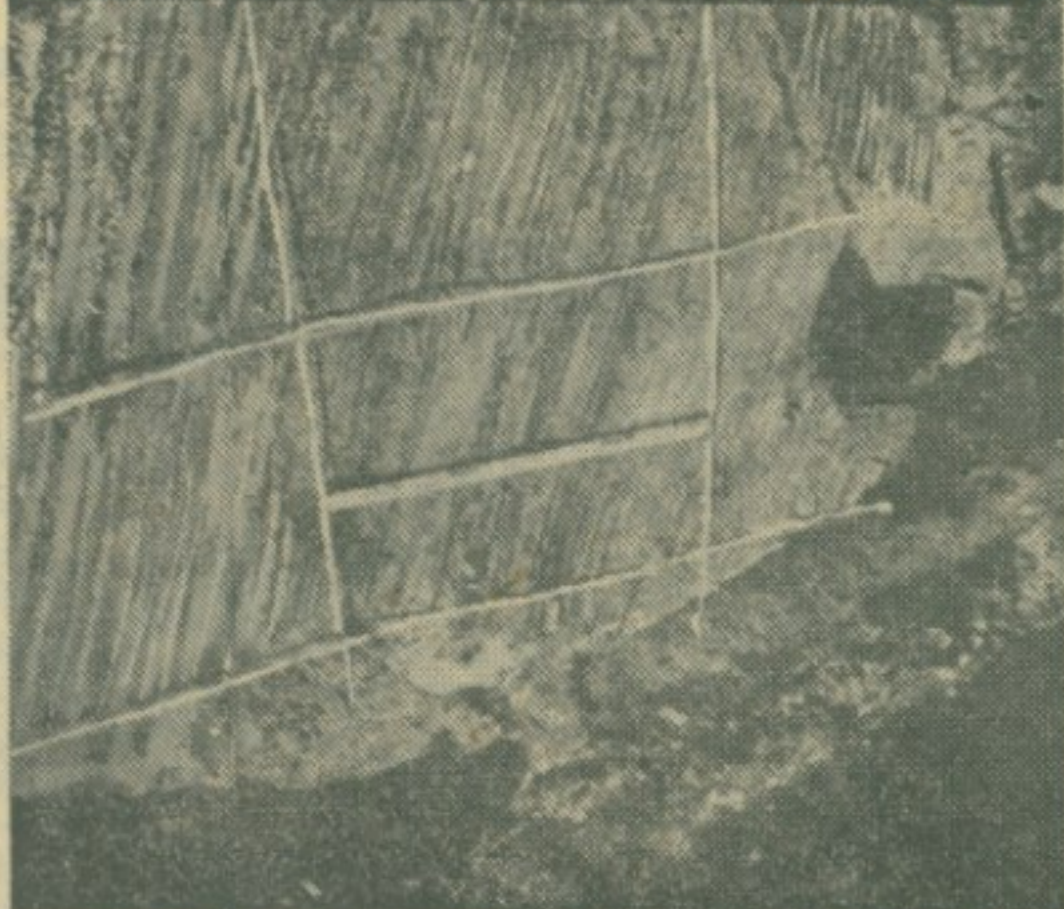
Један хотел у јапанском граду Мацушиги, где је од августа прошле године до данас забележено 30.000 слабијих и јачих земљотреса, објавио је следећи рекламни оглас:

„Сваки пут кад хотел потресе трус јачине од 3 степена (према међународној скали од 7 степена), сви хотелски гости добиће бесплатно по боцу пива. Ако је земљотрес јачине 4 степена (и дим-

њаци пуцају) гости ће платити само половину свог хотелског рачуна. При земљотресу јачине 5 степена (од њега људи падају) гости могу да напусте хотел не плативши ништа.“

Шта ће се догодити ако град и хотел задеси земљотрес од 6 или 7 степена — то управа хотела препушта мајстору гостију.

РИБАРСКА «МРЕЖА» ОД ПРЕ 5.000 ГОДИНА

На реци Ворожеж, недалеко од града Мичуринска, у дубоким речним наносима на дубини од три метра пронађен је праисторијски рибарски «алат». То је у ствари нека врста преграде којом је заграђена река. Ова праисторијска «мрежа» начињена је од неколико стотина

уских дрвених иверки оструганих каменом ножевица. Сваки ивер дугачак је више од два метра. Иверје је постављено паралелно у размацама од по једног сантиметра. Утврђено је да је «дрвена мрежа» израђена још у трећем миленијуму пре наше ере.

ЗАКОН ЈЕ ЗАКОН

Тим Боулер, студент Оксфордског универзитета недавно је пре почетка испита затражио од ректората криглу пива позивајући се на стари обичај који се у Енглеској одржао све до пре сто година. У Енглеској се, као што је познато, традиције поштују и студент је добио своје пиво. Боулер није стигао још ни да га испије а испитна комисија га је обавестила да га је ректор казнио због кршења једног другог, исто толико старог обичаја који захтева да се студент појави на испиту — с мачем о бедрима.

Вести с фронта

За време америчког грађанског рата председник Линколн издао је наређење да све ратне старешине обавезно достављају Белој кући најподробније извештаје о догађајима на фронту. Генералу Маклелану није се свиђала таква зависност војних старешина од Беле куће. Због тога је одмах сутрадан по примању наређења послао Линколну телеграм следеће садржине:

«Председнику Абрахаму Линколну, Вашингтон. Управо смо у окршају заробили шест крава. Шта наређујете да се с њима уради? Џорџ Б. Маклелан.»

Председник је одмах одговорио телеграмом:

«Генералу Џорџу Б. Маклелану. Армија Потомак. У вези са заробљавањем шест крава. Помозите их. А. Линколн.»

Тисма читалаца

Драга редакцијо,

Редовни смо читаоци вашег листа још од првих бројева па вас молимо да у њему објавите наше адресе. Волимо музику, спорт иглу и желели бисмо да се дописујемо са друговима и другарицама широм земље. Ученици смо другог разреда гимназије из Шапца.

Остојић Мирјана
Мике Митровића 9/III
Шабац

Лазић Бата
Мике Митровића 11/III
Шабац

Лазић Рада
Мике Митровића 9а/III
Шабац

Стална сам читатељка вашег листа. Имам 13 година и желела бих да се дописујем с вршњацима и вршњацињама (од 13 до 15 година) првенствено са наше јадранске обале, по могућности из неких градова познатих из историје, као што су Пула или Дубровник. Желела бих такође да размењујем омоте од чоколаде и салвете.

Власта Ковачевић
Сарајево
ул. Максима Горког 4

Пошто сам стални читалац вашег листа решио сам да вам и ја пошаљем своју адресу и да вас замолим да је објавите јер желим да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и иностранства.

Курбашић Аден
В. П. 1132/44
Шентвид, Љубљана

Имам 15 година и желела бих да се дописујем с друговима и другарицама из наше земље и то на српском и русинском језику. Занимају ме глума и књижевност.

Дудаш Славица
ул. 13. мај бр. 11
Ново Орахово
код Бачке Тополе

Желела бих да се дописујем и размењујем разгледнице са девојкама и младићима из наше земље и иностранства, а посебно из Совјетског Савеза. Љубитељ сам филма, народне и забавне музике, фолклора, спорта и књижевности. Живим у месту где је културни живот неразвијен: немамо још ни електричну енергију а да о превозном средству и не говорим.

Станковић Гроздана
з. п. Срем. Митровица
Равње
Лале Станковића 65

Ученик сам II разреда гимназије. Зovem се Драган. Веома много волим да се дописујем и упознајем живот младих како у градовима и селима наше земље тако и ван њених граница. За протеклих неколико година, откако сам почео да се упознајем преко писама, стекао сам пријатеље не само у нашој земљи већ и у СССР, Пољској, Чехословачкој, Мађарској, Индији, Индонезији, Јапану и Енглеској. Јако сам се обрадовао вашој рубрици «Писма читалаца» и зато вас молим да објавите да бих желео да се дописујем и размењујем све мисли које занимају младе читаоце «Политикиног забавника». Сакупљам марке (космонаутику и олимпијаде) и разгледнице у боји. Обававам да ћу одговорити на свако писмо.

Барбировић Драган
Вршац
ул. Омладински пут 4

Имам 17 година и желео бих да се дописујем са друговима и другарицама на српскохрватском; скупљам проспекте, разгледнице итд.

Смиљанић Љубомир
Београд
Облаковска 47а

Ученица сам VII разреда основне школе. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и Мађарске на српскохрватском, русинском и мађарском. Занимају ме глума, спорт, а скупљам и слике глумаца.

Тот Наташа
ул. Братство-јединство 2
Ново Орахово
код Бачке Тополе

Ученица сам шестог разреда основне школе у селу Суботинцу. У нашој школи постоји једна мала библиотека у којој не можемо наћи све књиге које су нам потребне за лектуру. Зато се обраћам с молбом свим ученицима и ученицама који имају неку књигу више да нам је пошаљу јер ће нам бити од велике користи.

Унапред захвална
Стевановић Јадранка
уч. VI раз. ош. «Озренски партизани»
Суботинац
код Алексинца

Молим вас да у вашем цењеном листу објавите адресу девојнице из СССР-а, ученице 10-ог разреда. Она жели да се дописује са својим вршњаком из наше земље. Језик дописивања руски.

Унапред хвала, ваш стални читалац.
СССР
Полтавскаја област
г. Миргород
Ул. Бољничнаја 1
Подлубној Наташе

WALT DISNEY ДАМБО

УПС! ВАЗДУШНИ ЦЕП... АЛИ, ЦАРОБНО ПЕРО ЈЕ ПОМОГЛО... НАСТАВИЋЕ СЕ

Филм Један час са Ани Жирардо

У свом најновијем броју швајцарски часопис „Илистре“ донео је интервју свог сарадника Пол Жила са познатом француском глумицом Ани Жирардо. Преносимо овај интервју у нешто скраћеном обиму.

Кад смо стигли код Ани Жирардо, киша је управо пре стајала а њена четворогодишња кћи Булија спрема се да истрчи пред кућу да се тамо игра са децом из улице.

— Шта тренутно радите?
— Учим енглески. Досад сам одбила многе понуде енглеских и америчких продуцената. Међутим, сад ми се чини да је то било глупо.

— Коју вам врсту улога предлажу продуценти?

— Ох! увек исте! Хладне и свирепе жене, које убијају. Не знам због чега ме они сма трају таквом, кад сам ја по природи жива и желим да играм веселе улоге. А затим тај Карнеов филм...

— Да, говоримо мало о „Три собе у Менхетну“. Филм су критичари напали, али ви сте добили „Златног лава“ за најбољу женску улогу у Венецији.

— Свакако, критичари су хтели да измире рачуне с Карнеом. На пример, рекли су да су дијалози били смешни. Међутим, ја се с њима не слажем.

Ани нема обичај да крије истину ни о другим ни о себи. Тако она даље каже:

АНИ ЖИРАРДО У ШЕЋЊИ

— Признајем да сам мало узнемирена због тренутне финансијске ситуације, али не много.

Иако није снимала већ годину дана Ани није ни мировала. Глумила је, играла и певала у великој италијанској комедији „Корњачин дан“, која је доживела велики успех у Риму. Затим, како она воли да мења фахове, рецитовала је и у Жидовој „Персефони“ у Миланској скали, на пет представа за претплатнике Скале.

— У позоришту сам играла у Милеровом комаду „После пада“. Мада нисам много желела ту улогу, публика ме је добро примила.

— Још као девојчица сањала сам да postanем глумица. У својим сновима правила сам позориште од картона, из мишљала декор и глумце, а најчешће сам све главне улоге одређивала за себе. Много касније на Конзерваторију похађала сам курсеве Хенри Ролана и Жоржа Ле Роја и у исто време покушавала да зарадим за живот стацирајући и играјући субрете. Жан Мејер ми је поверио прву прву улогу у Коктовој „Пи сахој машини“. Отада сам играла у око тридесетак филмова од којих су ми најдражи: „Човек са златним кључем“, „Роко и његова браћа“ (у коме сам се срела са мојим мужем, италијанским глумцем Ренатом Салваторијем), затим „Смог“, „Жена-мајмун“ и најзад „Три собе у Менхетну“.

Поново прелазимо на разговор о позоришту. Ани се мало љути кад јој примећујемо да јој неки замерају што игра у комерцијалним комадима.

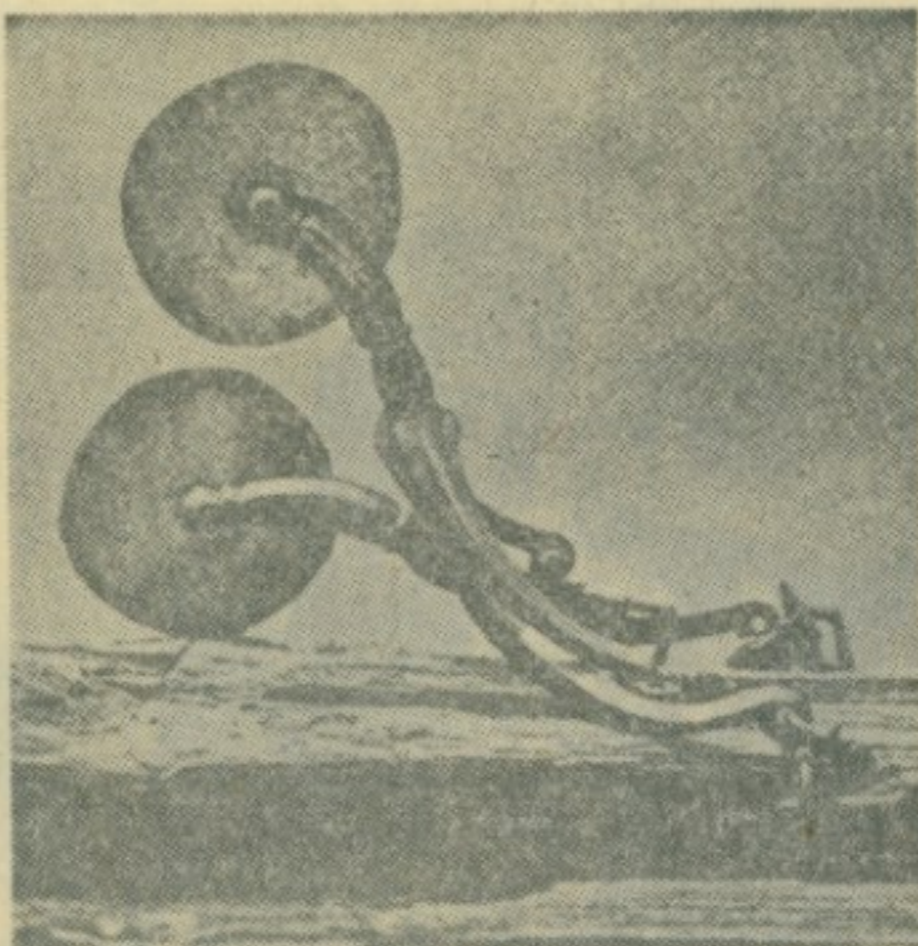
— Не љутим се на критичаре јер знам да се сваком не може допасти исти комад. Али, кад људи причају о мени лажи, е онда ме то заиста љути. У нашем глумачком занату свака улога је часна ако се одигра од срца. Сем тога, не можемо сви да играмо у авангардним комадима.

— Ани, да нисте глумица шта бисте изабрали за свој позив?

— Верујем да бих била социјални радник, или нешто слично томе, јер волим да се бринем о другима.

— Ваши планови?

— Управо снимам за телевизију улогу у комадима Жил Ренара „Домаћи хлеб“. Биће то филм у боји. Људи са телевизије су ми рекли да се већ припремају програми у боји. Ко зна, можда ћемо их видети за пет година или касније.

ПРВЕ МАМУЗЕ СА ТОЧКИЦИМА ПОЈАВИЛЕ СУ СЕ У ЕВРОПИ У 14. ВЕКУ, У ШПАНИЈИ

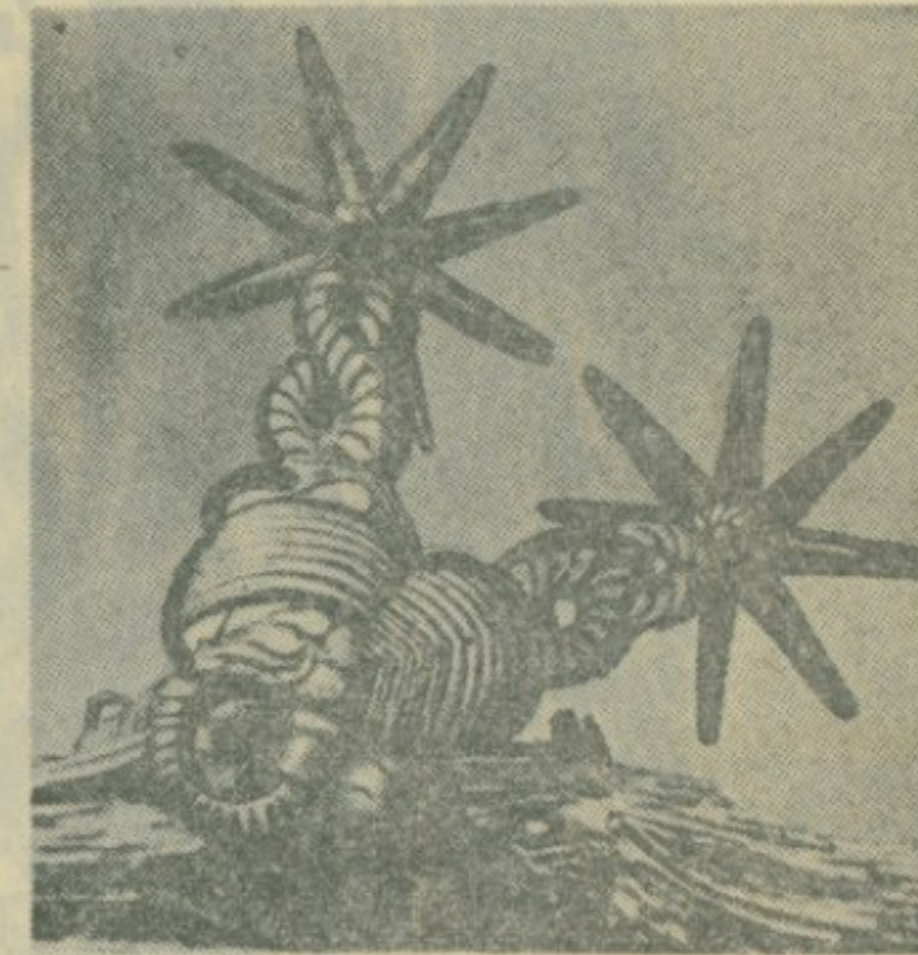

УМЕТНИЧКИ ИЗРАЂЕНЕ МАМУЗЕ ИЗ 15. ВЕКА

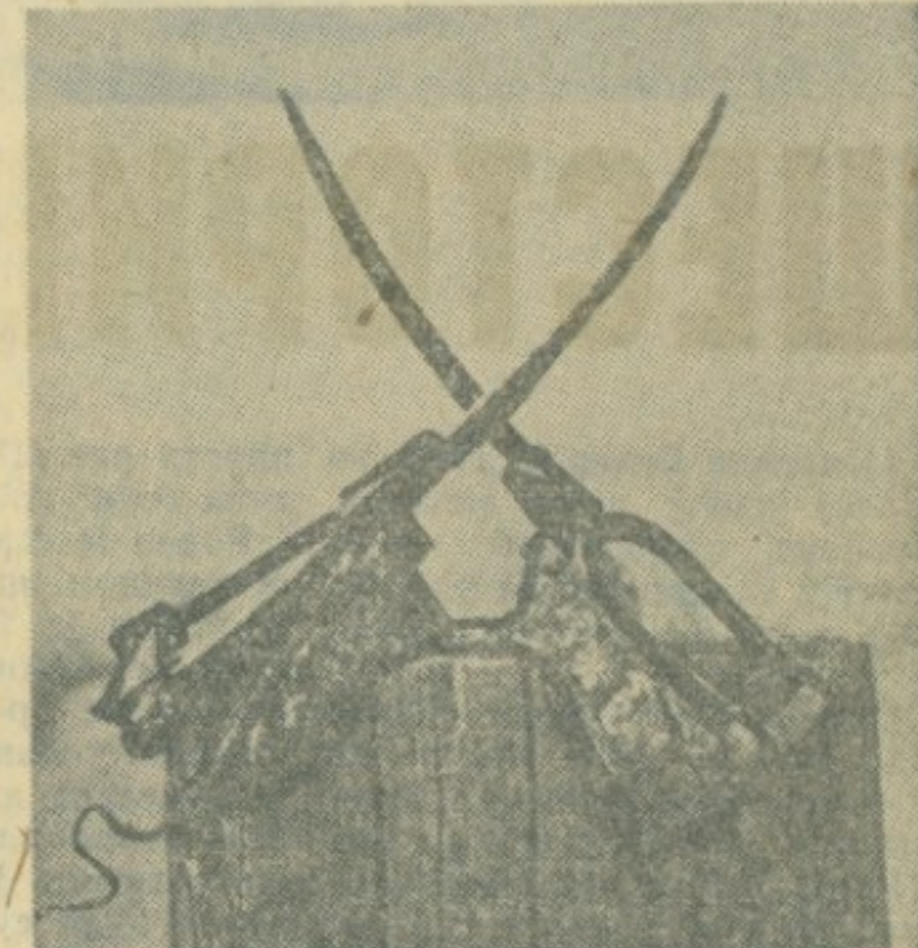
МАМУЗЕ КРОЗ ВЕКОВЕ

ОВО СУ ТИПИЧНЕ МАМУЗЕ УПОТРЕЂИВАНЕ У 13. ВЕКУ У ЕВРОПИ

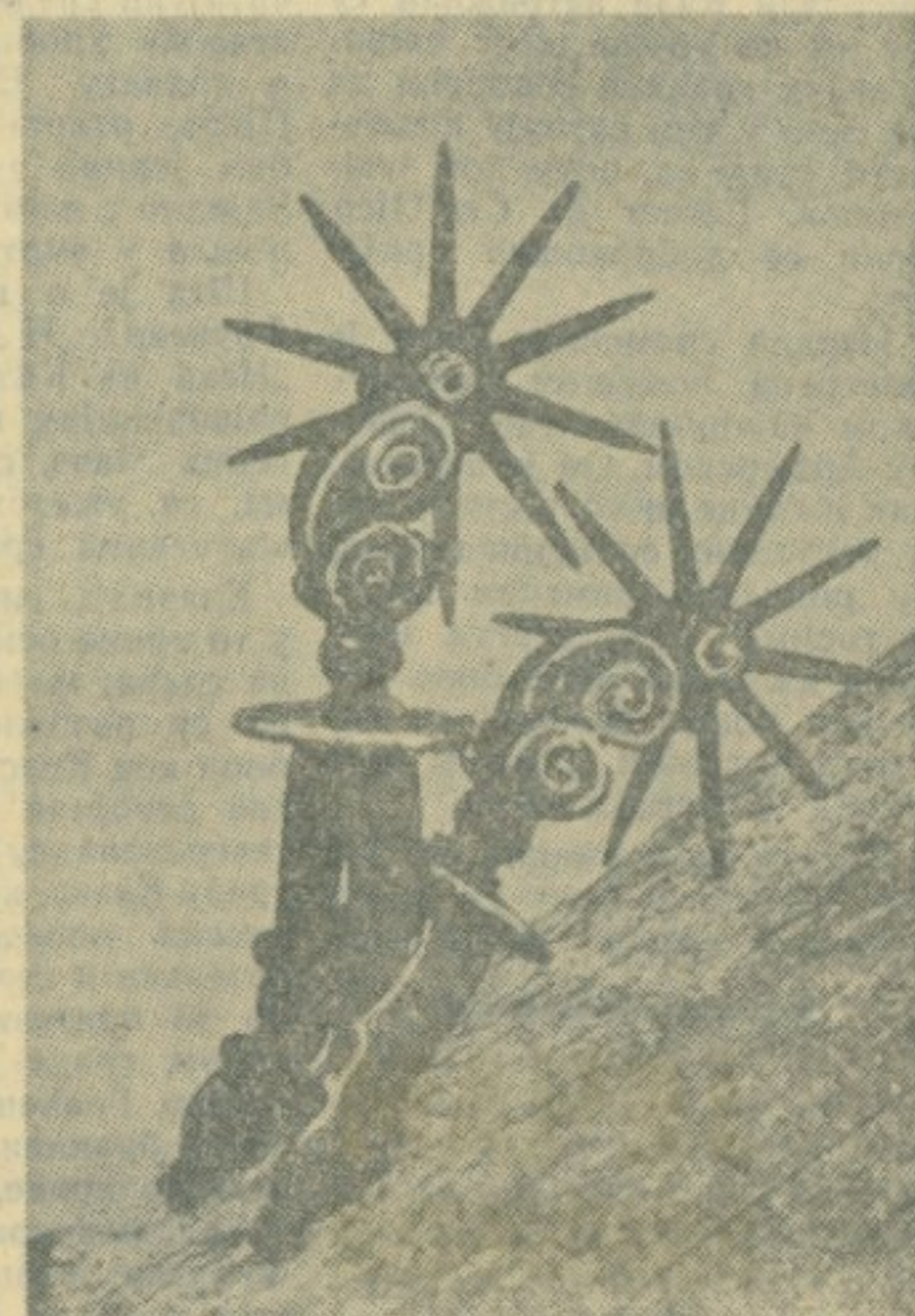
МАМУЗЕ ЛЕГЕНДАРНОГ ПАНЧА ВИЛЕ ОД КОЈИХ ЈЕ СВАКА ТЕШКА КИЛОГРАМ

МАМУЗЕ СА ВРХОВИМА ДУГИМ И ДО 30 САНТИМЕТРА КОРИСТИЛИ СУ АРАПИ ЗА ТЕРАЊЕ КАМИЛА

ОВЕ МАМУЗЕ УКРАШЕНЕ ЦРТЕЖИМА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ВИНОВУ ЛОЗУ СВЕДОЧЕ ДА ЈЕ САКСОНСКИ ПЛЕМИЋ КОЈИ ИХ ЈЕ НОСИО БИО ЉУБИТЕЉ ВИНА

ШПАНСКЕ МАМУЗЕ СА ОШТРИМ КЛИНЦИМА ПОРЕЂАНИМ У ОБЛИКУ ЗВЕЗДЕ

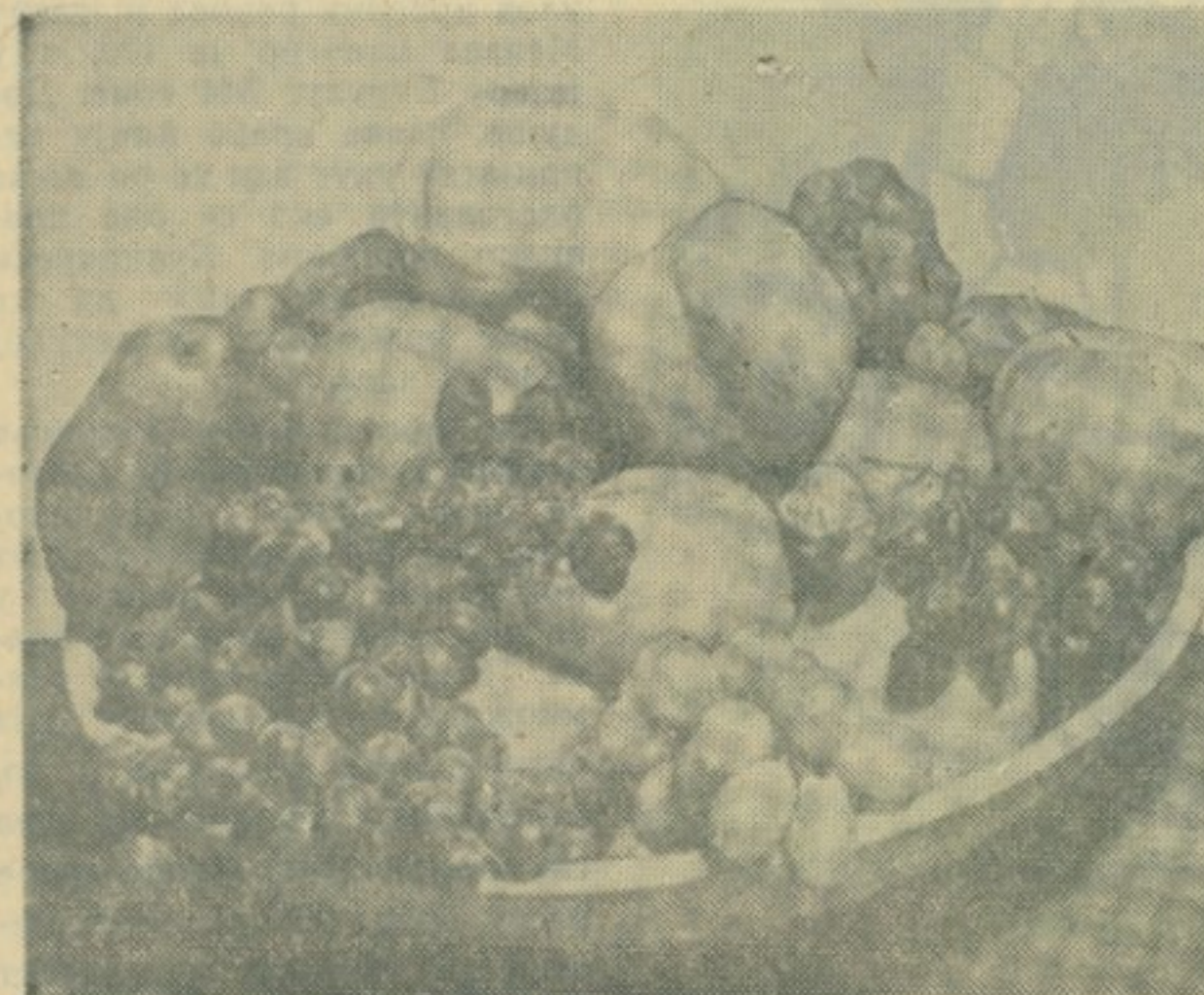
АНИ ЖИРАРДО И ЊЕН МУЖ ИТАЛИЈАНСКИ ГЛУМАЦ РЕНАТО САЛВАТОРЕ

ШТО ВИШЕ ВОЋА...

До данас је откривено око двадесетак врста витамина који су неопходни за живот човека. Тако је витамин П, кога има доста у лимуну, поморанци, боровници, шипку и

паприци, и у неком другом воћу, неопходан за правилну функцију крвних капилара, најситнијих крвних судова. Ако га у организму нема довољно, настаје крвављење из

унутрашњих органа. Немачки стручњаци вршили су испитивања садржаја витамина П у воћу. Највише овог витамина имају кајсије, затим долазе шљиве и јагоде. Јабукe садрже већу количину овог витамина у љусци, него у соку, брескве га имају знатно мање, а крушке врло мало. Због витамина П и других више познатих витамина, — А, Ц — једите што више воћа!

ОСТРВО ШАМПИОНКИ

Закон једног племена које живи на острву Понтијанак, крај западне обале Борнеа, кажњава сваког ко покуша да спасе жену која се дави. Мушкарци са овог острва нису никакви женомрси; они се просто поносе тиме што су њихове жене одличне пливачице. Занимљиво је да се на овом острву откад људи памте никада ниједна жена није утопила.

Не знамо тачно кад су се појавиле прве мамузе као што није познато ни кад су направљене прве узенгије. Али се поуздано зна да су мамузе у почетку имале једини задатак да нагоне воћа да иде брже. Међутим, касније је значај мамуза порастао тако да су оне оличавале власника, биле знак мушкости, симбола храбрости. Мајстори су се трудили да ове достојно представљају онога ко их носи.

Вероватно су прве мамузе биле оне од дрвета које су употребљавали стари Европљани. Али, на жалост, такве

мамузе нису сачуване. Римљани су први почели да употребљавају гвоздене мамузе с оштрим врховима. У средњем веку дошло је до радикалне промене у облику мамуза појавом точкића на њиховом задњем делу. Временом су ти точкићи замењени оштрим клинцима у виду звезде. Исто тако током векова расла је и њихова величина сразмерно одећи великаша који су их носили. Било је готово немогуће наћи два витеза са истим мамузама. Мајстори су улагали много маште и вештине да би направили ремек-дела која су се

могла видети већ у 13. веку у Европи. Нестанком оклопника и мамузе су изгубиле значај и величину.

На Дивљем западу каубоји су се често разликовали према мамузама које су носили. Тако су, на пример, они најбогатији носили чак и златне мамузе. Често је и боја играла улогу; одметници од закона носили су црне мамузе што је значило да немају милости ни према коме. Постепено смањивао се и број и значај мамуза а неће проћи много времена а оне ће пропадати само историји.

ШЕСТОРИЦА НЕОБЕШЕНИХ

И нареди Едвард: „Нека из Калеа изиђу шест виђених грађана, откривених глава, само у кошуљама, са ужетом око врата и кључевима града у рукама...“

Општинска управа Калеа одлучила је 1845. године да у свом граду подигне споменик. Споменик Есташу де Сен-Пјеру, једном од најбогатијих и најзначајнијих грађана Калеа. Пет векова раније, за време стогодишњег рата (1337—1453) Енглези који су опседали Калеа затражили су да им се уручи шест највиђенијих грађана говорећи да ће само у том случају поштеди град од потпуног уништења. Есташ де Сен-Пјер први се добровољно пријавио.

Израда споменика била је поверена познатом француском вајару-класичару Давиду Анжерском. Он је начинио чак и скице, и то у стилу монументалних споменика какви су подизани римским императорима. Али, статуа није била изливена: није било довољно новца, наишли су важни догађаји, а затим је и Давид Анжерски умро.

Ништа није учинио ни вајар Клазингер коме су се непосредно пред француско-

пруски рат (1870—1871) обратили „оци“ града Калеа.

Рођен је сазнао о овом неоствареном пројекту случајно. Било је то 1884. године, учи стогодишњице велике француске револуције. Општинска управа Калеа поново је зажелела да њен град добије давно планирани споменик, али под једним условом: да не буде сувише скуп.

Великог Родена заинтересовала је тема. То интересовање нарочито је порасло када је читајући средњовековну Фруасарову хронику, која прича о подвигу Есташа де Сен-Пјера, открио да овај није био једини лунак догађаја. Заједно с њим добровољно су пошла у смрт још петорица. Шта је о томе забележио Фруасар? „И нареди Едвард: „Нека из Калеа изиђу шест највиђенијих грађана, откривених глава, само у кошуљама, са ужетом око врата и кључевима града у рукама.“

Едварду, енглеском краљу, у то време осмехивала се ратна срећа: његове чете потпуно су разбиле Французе у бици код Кресија, његова војска освојила је готово целу северозападну Француску и граду Калеу, који су једанаест месеци опседали Едвардови витезови и стрелци, није имао ко да притекне у помоћ. У самом граду стање је било очајно. Грађани Калеа храбро су се бранили, али им је понестало хране, оружја, снаге.

Средњовековни хроничар Фруасар сазнао је кратко дознавши за Едвардов ултиматум, председник општине Жан де Вјен наредио је да се звони у сва звона. Узнемирен злокобном звоњавом народ је похрлио на градски трг. Мушкарци и жене саслушали су страшну вест брже, стезући деснице. И тада је, решен да спасе своје суграђане од разарања и смрти, из гомиле иступио Есташ де Сен-Пјер.

„Сви се тискају око њега, испуњени поштовањем. Многи се обливени сузама бацају пред његове ноге — бележи хроничар. — Да би град наставио да живи пристаје да добровољно пође у смрт још један од виђених грађана, отац две прелепе кћери, Жад д'Ер. А за њим још два брата: Жан и Пјер де Висан. Затим

двојица... Сви осуђени на смрт свлаче одело, остају само у дугачким кошуљама, везују себи узад око врата и полазе, иду онамо где их сред свог ратничког логора чека надмени и нечовечни Едвард III.“

Зашто онда подизати споменик само Есташу де Сен-Пјеру? — упорно је понављао Роден градским оцима Калеа који нису пристајали да се одрекну своје првобитне замисли о споменику оном од шесторице који је први крочио из гомиле. Огист Роден је упоран, он брани своју замисао, брани заједничку храброст шесторице добровољаца. Градски оци Калеа најзад пристају. А кад је у пролеће 1889. године, учи саме стогодишњице француске револуције споменик у гипсу био готов, град Кале поручи да нема средстава за изливаче споменика у бронзи. Прелази месец за месецом, година за годином... У углу једне старе кошуљице „Грађани Калеа“ чекају да се реши њихова судбина. И тек када је десет година по склапању уговора између Родена и општине управе Калеа спроведена општефранцуска акција за прикупљање средстава, изливени су у бронзи „Грађани Калеа“ и споменик је откривен у њиховом граду 3. јуна 1895. године. И поред Роденовог противљења споменик је постављен на импозантно постоље.

Али, шесторица из Калеа могу се видети не само у Калеу. У самом центру Париза, недалеко од Дома инвалида, налази се дворца Бирон, лепо и велико здање из 18. века. Ту, где је последње године свог живота Роден радио данас је Роденов музеј. У једном скривеном кутку врта сусреће вас позната група. Да, то су „Грађани Калеа“. Ту их је поставио сам Роден који је за себе лично начинио један одливак јер је желео да их гледа онакве како их је замислио: како корачају друмом, без икаквог постоља, живи...

Трећи примерак „Грађана Калеа“ био је 1913 године послан у Лондон. А ево зашто: као што је речено, Кале је опседао енглески краљ Едвард III. Он је затражио да

му се изруче угледни грађани Калеа. Намеравао је да их погуби. Али, није их погубио, јер је за њихов живот молила његова жена која је тих дана очекивала дете. Будућа мајка спасла је живог храбрим грађанима Калеа.

ИЗ ДРЕВНЕ МУДРОСТИ

ДАМОН И ФИНТИЈА

Дионисија, тиранина сиракушког, који је према грађанима врло свирепо поступао, покуша да убије Дамон и на тај начин отаџбину од тиранина ослободи. Али стражари га ухвати и тиранину предаду. Овај нареди да га на крст заопну. Тада Дамон од тиранина затражи три дана да уда сестру. — А као таоца до мога повратка — рече — оставићу ти пријатеља Финтију. — Тиранин пристаде.

Трећег дана Дамон је неким случајем на повратку био спречен па је очајавао због пријатеља свога. Одређени час је дошао. Дамон се није појавио те тиранин заповеди да се Финтија поведе на губилиште. И управо у тренутку кад су сви дрхтали за живот Финтија, Дамон је долетео да спасе пријатеља. Ганут овим дивним пријатељством Дионисије узвикне:

— О, када бих као трећи био ваш пријатељ.

СПАРТАНСКА МАЈКА

Ништа код Грка, а нарочито код Лакедемоњана, није била за војника већа срамота него се из боја вратити без штита. Прича се да је Лаконка сину, који је у рат кренуо, предала штит овим речима:

— Или са њим, или на њему.

ФАБРИЦИЈЕВО ПОШТЕЊЕ

Кад је епирски краљ Пир објавио Римљанима рат, стигне од њега бегунац у табор Фабриција, римског конзула, који се нарочито одликовао у ратовима с Пиром јунашвом и неподмитљивим поштењем. Бегунац му обећа да ће се за награду вратити Пиру и отровати га. Фабриције се побрине да се овај Пиру натраг врати као издајник и за то своје дело био је похваљен у Сенату.

НАШЕ ГРЕШКЕ

И поред свих напора које улаже наша редакција, понекад се деси да нам се поткраде нека грешка у листу. Иако знамо да се то дешава мање-више у свим штампаним стварима, није нам пријатно, али је добро указати нам на пропуст да се то не би поновило.

1. У броју 752, на страни 13 у чланку караш испод слике стоји непотпун текст: „Златна рибица са лепезастим перајацима која личе на велове због чега (ову рибу зову још и невестом). Ово што је у загради изостало је.

2. У 753. броју у напису „Контрабас“ на 8. страни пише да је контрабас највећи дувачки инструмент у оркестру. Разуме се, то је грешка: требало је да стоји не дувачки, већ гудачки.

Радо ћемо објавити исправке на све овакве и сличне грешке на које нам читаоци укажу било писмено или усмено. — Уредништво.

НАЈЕЗДА ПЛАВИХ РАКОВА

Морски ракови не „воле“ да живе дуго на једном месту и због тога често путују преваљујући понекад и хиљаде километара. Највеће „скитнице“ међу њима су, такзване плаве крабе које се из Атлантског океана селе у Средоземно море и насељавају уз обале Француске, Италије, Грчке и Турске. Ту остају две до три

године а затим нестају, селе се на обале других приморских земаља где се такође задрже неколико година. Пре десетак година северна обала Средоземног мора била је присто запоседнута плавим крабама, а затим су се готово све преселиле на источну обалу, у воде Сирије и Либана.

Небројена јага плавих кра-

ба „напала“ су 1964. године делу Нила. Миллиони ових морских ракова продрли су кроз уске мореузе у три највећа језера нилске делте — Мензал, Бурулус и Итку — и гласно се бацили на рибу. Нарочито их је мамила риба која је већ дошла у рибарске мреже. Најезда је била толико масовна да у језерима није за све било меса, и ракови су преплављивали обале, размишљали се по свима продирућим чак и у куће. Лепљива слузавачност која облаже дисајне путеве омогућује овим раковима да живе ван воде и по читава седмично.

Најезда краба добила је претеће размере. Улов рибе нагло је опао а рибари су се обратили за помоћ влади УАР. Нарочита комисија коју је влада образовала проучава не само методе борбе против ракова, већ и могућност да се плаве крабе искористе као и обичне, дрвце. Године 1963. улов црвених ракова у језеру Мензал износио је 170, а у језеру Бурулус 544 тоне. Додуше, плаве крабе имају непријатан укус али се он може одстранити ако се он правилно припреме. Кулинарски стручњаци предлажу да се плаве крабе држе у текућој води 24 часа.

Ако пропагандна кампања поведена под паролом „Једи плаве крабе“ уроди плодом, најезда краба на Египат претвориће се из непожељне значајан извор допунске хране. Плаве крабе брзо се размножавају: оне полажу јаја четири пута годишње и то, отприлике, по два милиона сва четири пута. Младе крабе расту брзо: за четрнаест месеци оне достижу пун узраст и величину од 20 сантиметара.

ЈЕЧАМ НОЈОТПОРНИЈИ

Јечмено зрно бачено у земљу мора да се бори с разним микроорганизмима, међу којима је мало оних који су му потребни за раст. Па и поред тога клица одолева притиску грађивних микроба. Како? Лењинградски научници одговорили су нам на то питање. Зрно јечма бачено у влажну земљу почиње да бубри у исто време стварајући и једну врсту заштитне опне сличне по саставу антибиотцима. Тако јечмено зрно себи ствара заштитну материју — гордечин. Научницима је недавно пошло за руком да издвоје гордечин у лабораторијама и он ће се употребљавати за заштиту биљака од микроскопских штеточина.

ПОПУЛАРНА ИХТИОЛОГИЈА И ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЖИВОТА РИБА

Јесејре у Дунаву

КЕЧИГА, КОЈА ЈЕ СТАЛНИ СТАНОВНИК ДУНАВА

Свет риба у нашој земљи изванредно је богат и разноврстан. У нашим водама има више врста риба него игде у Европи па чак, можда, и целом свету. Тако су до сада откривене 162 врсте слатководних риба. Од тога шест је увезено и вештачки насељено, тридесетак залазе из мора у слатке воде, а све остале живе стално у нашим рекама, ту се размножавају и ту их лове рибари и риболовци. Али, то још није све. У нашој земљи постоји највећи број риба каквих у свету нигде другде нема. То су такзовани ендеми. У дунавском базену, додуше, постоје смо две такве рибе (младица и бели дунавски греч), али зато у водама јадранског слива има 28 врста таквих риба! А тога нигде другде у свету нема. Па ипак, и поред те чињенице која сведочи о изузетно нитре ресантном свету риба код нас, ми познајемо наше рибе врло мало, много мање него што би то смело да буде. По једној анкети која је спроведена

ПАСТРУГА

међу ученицима средњих школа, ретко који ученик познаје више од десетак риба, па и то су већином оне које се највише лове и најчешће виде на тањиру. То слабо знање треба проширити ако желимо да сачувамо, унапредимо и искористимо природно богатство које имамо. Зато неће бити надмет да мало боље упозна-

чица, као неким штитовима због чега рибе ове породице носе име — штитовише. Осим тога, скелет им није коштан него рскавичав. Месна уста смештена су с доње стране издужене главе и имају облик мале цеви. Њоме оне купе на дну воде храну, разне првиће, ларве и друго, које проналазе помоћу брчића. Репно пераје им је подељено на два неједнака дела, као у морских паса: горњи већи и дужи, доњи краћи и мањи.

Јесејре су у ствари морске рибе, које у реке залазе само повремено да се измресте а,

не и нема. Може се познати по штитовима, а још боље по очима: оне су велике и округле, а лево око је увек мање од десног. Месо јој је првокласно, кавијар такође.

Сим је још мањи од кашикара, нарасте највише до 30 килограма. Штитови су му до бро развијени, њушка дебела и зубаста. Леђа сивкасто-црна.

Паструга залази у Дунав, ређе у Тису и то с пролећа. Лако се распознаје по издуженој „њушци“ и звездолуким коштаном крљуштима по телу изнад штитова. Леђа су јој црвенкастосмеђа, трбух љубичаст. Од ње се добија изванредан кавијар.

Посебну пажњу међу рибама-штитовишама заслужује кечига. Она је међу јесејрама, као што смо рекли, једини стални становник Дунава и његових већих притока Тисе, Саве и Драве, и никада не одлази у море. Најмања је међу својим сродницима, али зато најчешћа. Деси се да буде тешка који килограм али најчешће је испод те мере. Има дугу и танку њушницу, са чуперком бркова испод. На леђима има 11—14 штитића, који се завршавају оштрим бодљама. Боје је тамносиве, трбух јој је беличаст.

Кечига воли дубоку, брзу

У СОВЈЕТСКОМ САВЕЗУ МОРУНЕ И ЈЕСЕЈРЕ ЛОВЕ МРЕЖАМА ИСПРЕД ВИСОКИХ БРАНА НА ВЕЛИКИМ РЕКАМА ПА ИХ ПРЕВАЏУЈУ НА ДРУГУ СТРАНУ ДА ВИ МОГЛЕ ДА ПРОДУЖЕ СВОЈЕ ПУТОВАЊЕ НА МРЕСТИЛИШТЕ. НА СЛИЦИ: РИВАРИ ПРЕД БРАНОМ НА ВОЛГИ СА УЛОВЉЕНОМ МОРУНОМ

кавијара, надмашује у том погледу све друге.

Кавијар се у ствари не прави, него само приређује и то на прилично једноставан начин, иако има неких малих фијеса које произвођачи смајтрају својим „тајнама“. Постоје две врсте кавијара. Један је тзв. „зрнасти кавијар“

рекама угрожен опстанак, иако људи од њих имају велике користи. Не толико од претераног изловљавања, колико због подизања високих брана, које спречавају овим рибама пут до мрестилишта. Таква је случај у Совјетском Савезу где се на рекама подижу огромне бране. Када се има у виду да на СССР отпада преко 90% ових риба и да ова земља има готово искључиви монопол у производњи скупоцепог кавијара, онда је сваткољиво што стручњаци тамо настоје да пронађу решење да се ово природно богатство земље сачува. То се ради на различите начине. Било је покушаја да се поред високих брана граде тзв. „рибље стазе“, у ствари степенске које обилазе брану и у којима пад воде није толики да рибама спречава пролаз. Међутим, то се показало изузетно скупо. Онда се дошло до сазнања да је најједноставније решење понеки пут и најбоље. Сада у СССР рибари лове мрежама крупне јесејре и

ЛИСИЦА ДОМАЋА ЖИВОТИЊА

Францускиња Симона Жакмар се већ осам година бави припитомљавањем и упознавањем њуди једне од најнепопуларнијих животиња. Реч је о лукавој, неповерљивој, дивљој и неукривој тета лици. Закључци до којих је дошла ова стрпљива одгајивачица интересантни су и неочекивани. На пример, многе њене питомце постале су јој у тој мери привржене да то превазилази чак и пословичну оданост паса. Међутим, за разлику од паса и мачака који воле кућу и живот под истим кровом са човеком, лисица се доста тешко привикава на такве услове живота.

Симона Жакмар је своје прве питомце упознала априла 1958. године. Била су то два лисичета чији су родитељи настрадали од ловачке сачме. Имали су шест недеља. Били су толико преласли ни да су заборавили да уједају. Симона је окупала мале лисице, дала им млека и меса а затим их сместила у постељу. Упркос великој пажњи коју им је указала, оне су недељама испољавале исти страх као и првог дана, бежале су, криле се и биле неприступачне. Много пута их је васпитачица морала да тражи у неком куту испод ормана где су оне тужно цвилеле. Временом њихово се понашање изменило да би на крају постале тако рећи праве домаће животиње.

Од 25 лисица које су боравиле код Симоне Жакмар 10

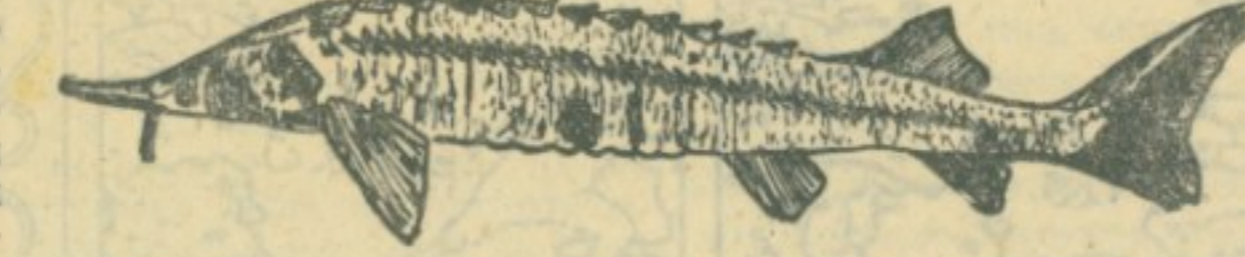
ЛИСИЦА ДЕЛИ ОВЕД С МАЧКОМ

се нису могле припитомити и после краћег или дужег времена побегле су у шуму или их је њихова власница сама

пустила да оду. Од 14 преосталих пет су постале дисциплиновани, али не сунвише привржени чланови домаћинства док су четири испољиле изванредне особине домаћих животиња.

Данас Симона Жакмар чува у забрану крај куће два пара лисица. Мада им је пут ка шуми, која се протеже иза забрана отворен, лисицама не пада на памет да напусте домаће огњиште.

Нема лепшег призора од игре двеју лисица. Оне јуре једна другу, отварају чељусти као да ће ујести једна другу, али се у ствари само благо уједају на местима где је крзно најдебље а затим се ухвате укоштац и тако загрљене откопљају по неколико метара. Све што се креће: птице, инсекти, пси, мачке, козе, привлачи пажњу лисица. Међутим, док оне по правили мрзе псе и боје их се, са мачкама обично успостављају добре односе и могу да живе са њима као прави пријатељи. Супротно уобичајеном веровању, лисице нису заклето непријатељи птица. Оне су у стању да се необично спријатеље са зебама и црвендањима.

СИМ

воду матице са тврдом дном. Највише је има у подручју Ђердапа. Храни се ситним жи вотињцима дна. Признаје јој се и заслуга да тамани ларве опасне „голубачке мушице“.

Кечига спада међу наше најукусније рибе за јело. Многи је цене више од смућа и пастрике. Уз то, ситна икра кечиге даје најбољи такозвани „црни“ кавијар.

Јесејре немају важности као спортске рибе, једино кечига понекад падне као плен риболовца. Далеко већу вредност имају оне због ајвара или кавијара, који важи за деликатес првог реда па се зато врло скупо плаћа. Обе ове речи, и ајвар и кавијар, долазе од турско-персијског назива „хајвар“, а значе исто: икра. Као што је познато, икра свих риба, сем мрене, одлична је за јело. Укусна је, хранљива, лако се вари. Али, икра јесејре, која у светску трговину долази под именом

ЧИЧКОВА ЈЕСЕЈРА ИЛИ КАШИКАР

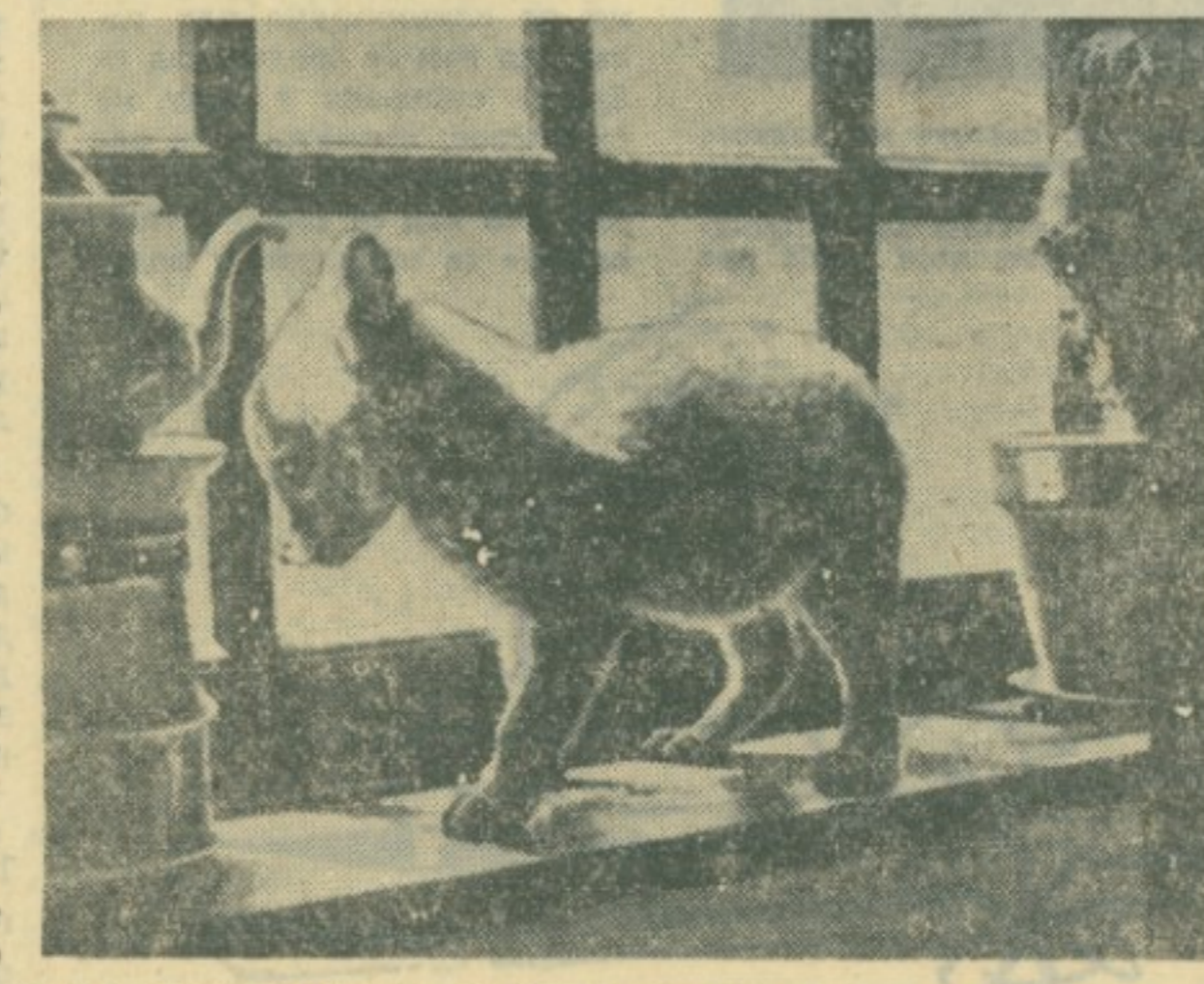
уз пиће на комадићима препрженог белог хлеба. Пресовани кавијар је нешто јефтинији. Свежа икра се пропасира кроз решето у јак расо са додацима ради конзервирања, па се онда пресује и пакује у кесице од најлона.

Јесејрама је данас у многим

моруне испред брана и једноставно их превађују на другу страну бране, као што се то види и на нашој слици. Поред тога, велика средства се улажу да се млађ ових племенитих риба вештачки одгаји и потом пушта у реке.

МАЛА ПОРОДИЧНА СЦЕНА

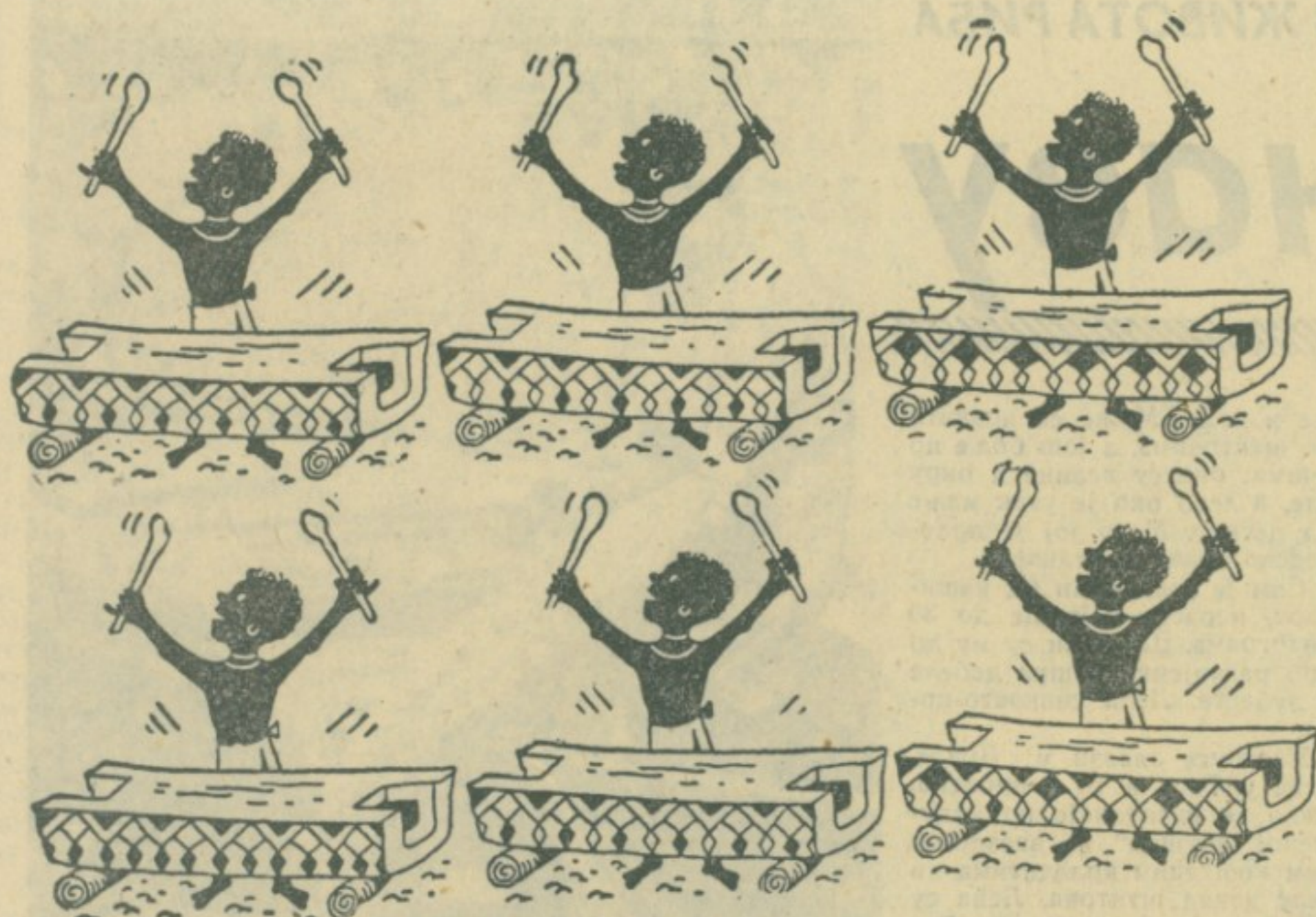
МЛАДУНЧЕ ЛИСИЦЕ ДОБРО СЕ СНАЛАЗИ У СВЕТУ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

ПИСМО ЈЕДНОГ ПЕСИМИСТЕ

У великом лучком граду Ро стоку радници су, рушећи неку стару зграду, нашли у једном од зидова узидану стару писку бочу. У боци се налазила белешка датирана 15. августа 1909. године. Њен аутор, неки зидар који је радио на подизању зграде, изразио је у њој сумњу у целисходност грађења. „Узалудан посао јер ће се и тако кроз месец дана, како предсказује један видовњак, догодити смак света“ — написао је зидар.

КАКО РАЗВИТИ ПАМЋЕЊЕ

Лондонски психолог професор Џорџ Барлеј држао је својим студентима предавање: „Како развити и побољшати своју способност памћења“. Међутим, професор је успео да одржи само половину предавања. За време одмора студенти су узели с катедре професоров подсетник с тезама а без њега он није могао да се сети о чему треба даље да говори.

ВЕЛИКИ ТАМ-ТАМ

Мали Мвамбо је морао хит но да јави нешто свој пријатељу Мвомба који живи у суседном селу. А како у његовој земљи нема телефона, Мвамбо је употребио там-там. Сликару који се тамо случајно нашао веома се допала сцена

слања „афричког телеграфа“ па је нацртао малог Мвамбу и његов там-там. Када је слика била готова сликар се сетно да би могао да је умножи и пошаље својим пријатељима. И приликом је на посао: за тили час нацртао их је још пет.

Међутим, у журби није пазео на детаље тако да су му од шест слика само две биле исте. Које?

Одговор: Потпуно су исте само прва и пета слика.

ОТВОРИ ОЧИ

Четири музиканта

Сигурно нисте заборавили причу о четири музиканта. Четири домаће животиње којима је досадно тежак рад и нељудско понашање су да побегну од нашег њиховог газде, од куће, да се отисну у свет и да за живот зарађују као певачи и музиканти. И ево их, кренули су на пут.

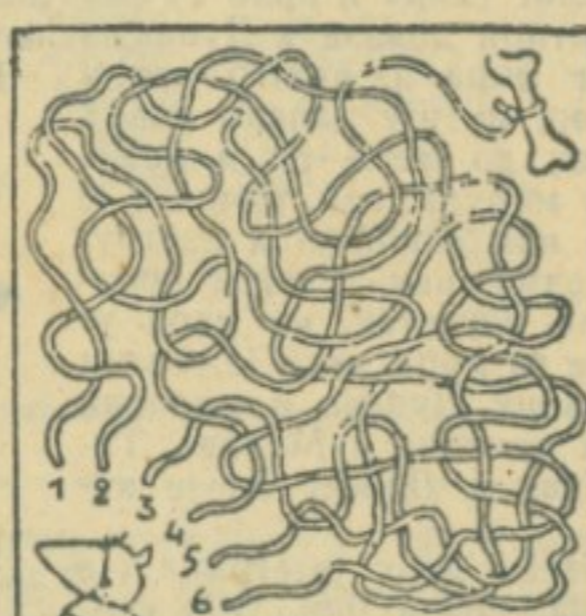
Али, на нашој слици видите се само три „музичара“. Међутим, и четврти је ту, само се сакрио. Потражите га.

Одговор:

Четврти музикант, петак, наћи ћете ако сликунете на 90 степени. Сакрио се иза врата.

МАЛИ КЛОВН

Мали клоун и папагај уморили су се од шетње па су одлучили да се врате кући. У дворишту су затекли једног пса који је био нашао пакетић са конопчињама и толико се дуго с њима играо док их није сасвим замрсио. Затим је пас нашао једну велику кост. Мало се њом играо, мало ју је глодао а затим уморан заспао.

— Чуј, — рече папагај малом клоуну — хајде да се ма

ло нашалимо. Ти се опрезно привуци и вежи кост за крај једног од ових конопчиња. Затим други крај конца доноси овамо. Пробудићемо пса и приредићемо му представу. Да видиш само како ће се избезумити кад кост почне да „игра“ пред њим.

Мали клоун био је одушевљен папагајевим планом. Полако се пришубљао и, пазећи да не пробуди пса, везао кост једним од конопчиња.

Али, тада је застао збуњен. Како да у оној гомили замршене ужади пронађе други крај конопчиња за који је кост? Дуго се мучио, али је најзад успео. Да ли сте и ви пронашли за који је од шест конопчиња мали клоун везао кост.

Одговор: Кост је везана за најдужи конопчињак.

ОРИГИНАЛАН МУЗЕЈ

Бања Монтекатини у Италији, познато лечилиште за реуматизам, постала је недавно интересантна по своме новооснованом музеју. Управа лечилишта желела је да бања не буде само то, већ да се истакне као уметнички центар и због тога је решила да оснује музеј уметности. И то на један оригиналан начин.

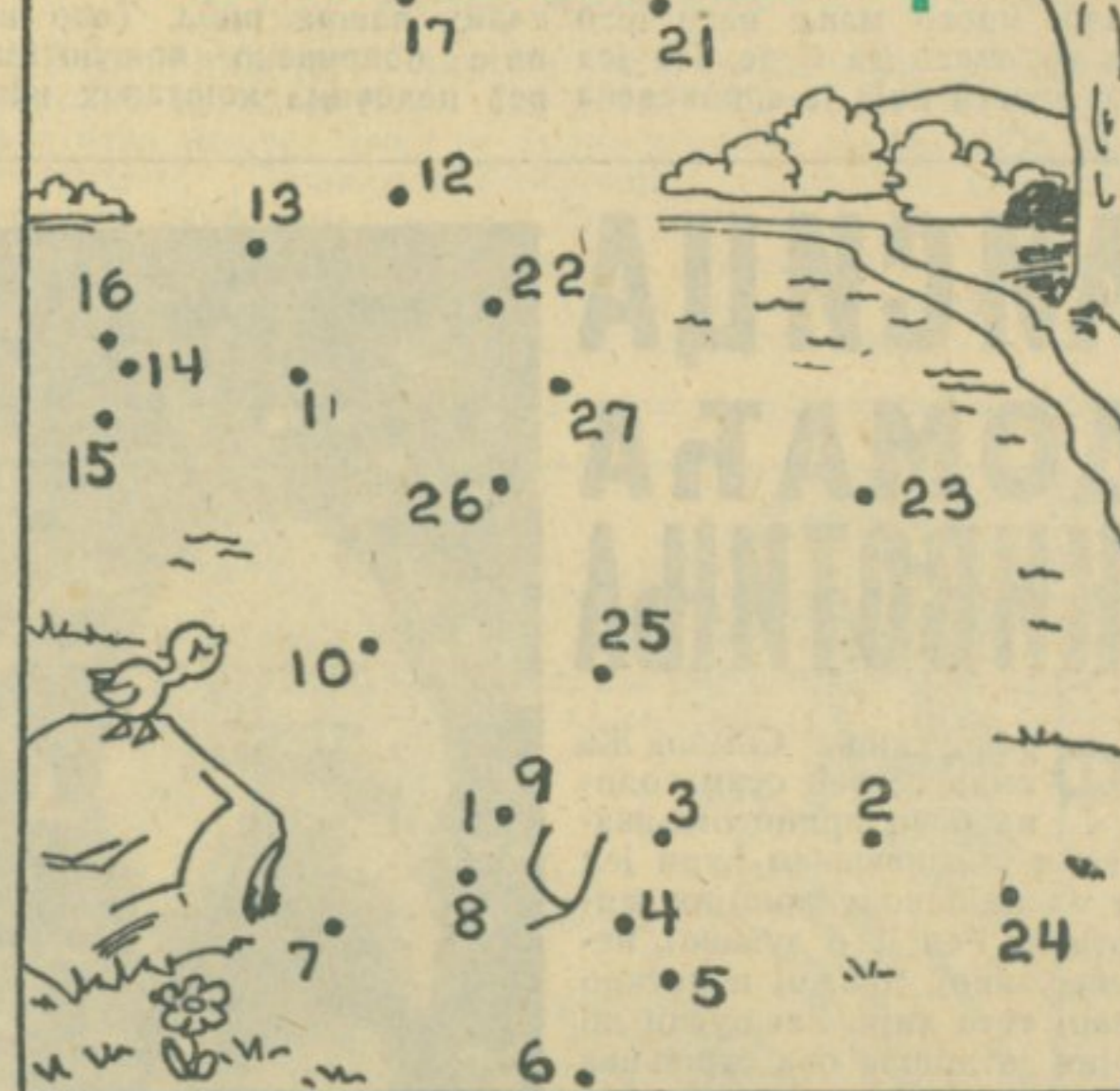
Прво су се људи из управе обрадили својим грађанима и туристима који су се налазили у бањи да приложе вредније слике које поседује и тако постану оснивачи музеја. Међу првим јавио се мештанин Ђовани Матонз који је за ту прилаку узео кичицу у руке и приложио своје оригиналне радове. Флорентински критичари кажу за њих да спадају у најбоље италијанске апстрактне слике.

Познати амерички глумац Спенсер Траси приложио је једну скулптуру коју су назвали „Мона Лиза музеја“. Даглас Фербанкс старији и Мери Пинкфорд такође су приложили интересантне цртеже. Сем њих дала су своје прилоге и модерни италијански мајстори Борђио Чирико и Ренато Гутузо. Обећао им је своје слике и бивши председник САД Ајзенхауер, који је у овој бањи боравио за време другог светског рата.

Овај међународни музеј необичан је не само по начину како је настао већ по томе што у њему једно поред другог стоје ренесансна Мадона и суперреалистички пејзаж, руска иксна и апстрактни или оп-арт портрет.

Монтекатини је место од 15.000 становника, а посећује га годишње милион туриста и оних који се овде лече! Годишњи приход од странаца износи 32 милиона долара.

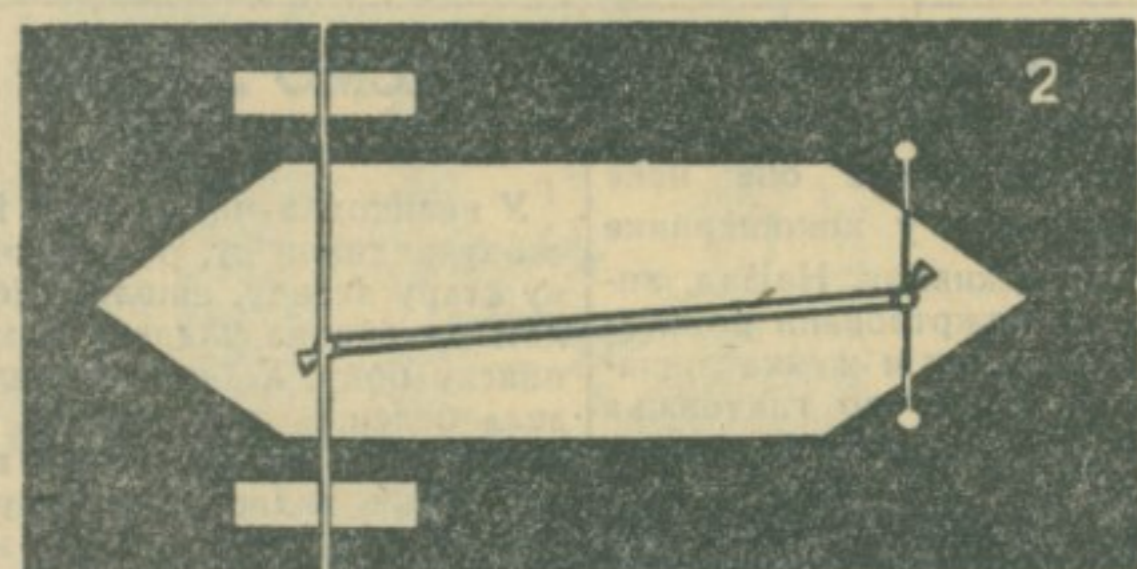
ЗАЧУЉЕНА ПТИЦА

Птић-полетарац прхнуо је из гнезда и први пут полетео у широк, непознат свет. Док је био у гнезду виђао је само своје родитеље и браћу па није могао ни да замисли да на свету има и другачијих бића. И зато се изненадио и уплашио када је пред собом угледао... Шта је то птић угледао? Повежите оловком бројеве од 1 до 27 па ћете видети од чега се толико уплашио.

НАПРАВИ САМ

БРОД СА ЛОПАТИЦАМА

Надамо се да ће и овај број са лопатицама, какви су били у употреби све док није пронађена елиса, наћи место у вашој збирци минијатура, поготову што га није тешко направити.

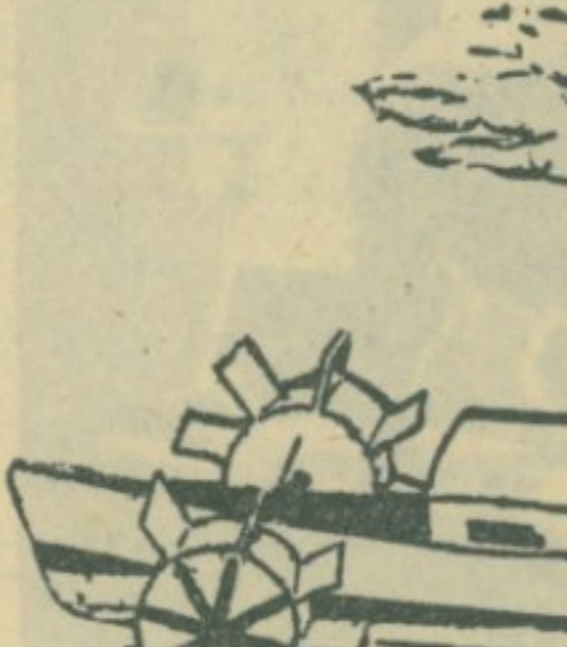
Начин прављења: почните најпре од дна које ћете начинити од чврстог картона и то према нашем цртежу број 2. Као оса за точкове нека вам послужи тања жица коју треба да увучете у задњи део трупа. У предњи део такође увучите краћу тању жицу или чиноду. Као „мотор“ који ће покретати бродик нека вам послужи тања ластича чији један крај вежите за осу на задњем делу трупа а други за жицу или чиноду на предњем. Кад будете обртали точкове, ластича ће се обавијати око осе, а његовим одвијањем точкови ће се покретати.

Бочне стране бродика направите такође од чврстог картона величине 20x8 сан-

тиметара, савијте их надвоје и залепите за труп. Точкове направите од кружића изрезаних од запушача од плуте, које треба пре-

метиметара, савијте их надвоје и залепите за труп.

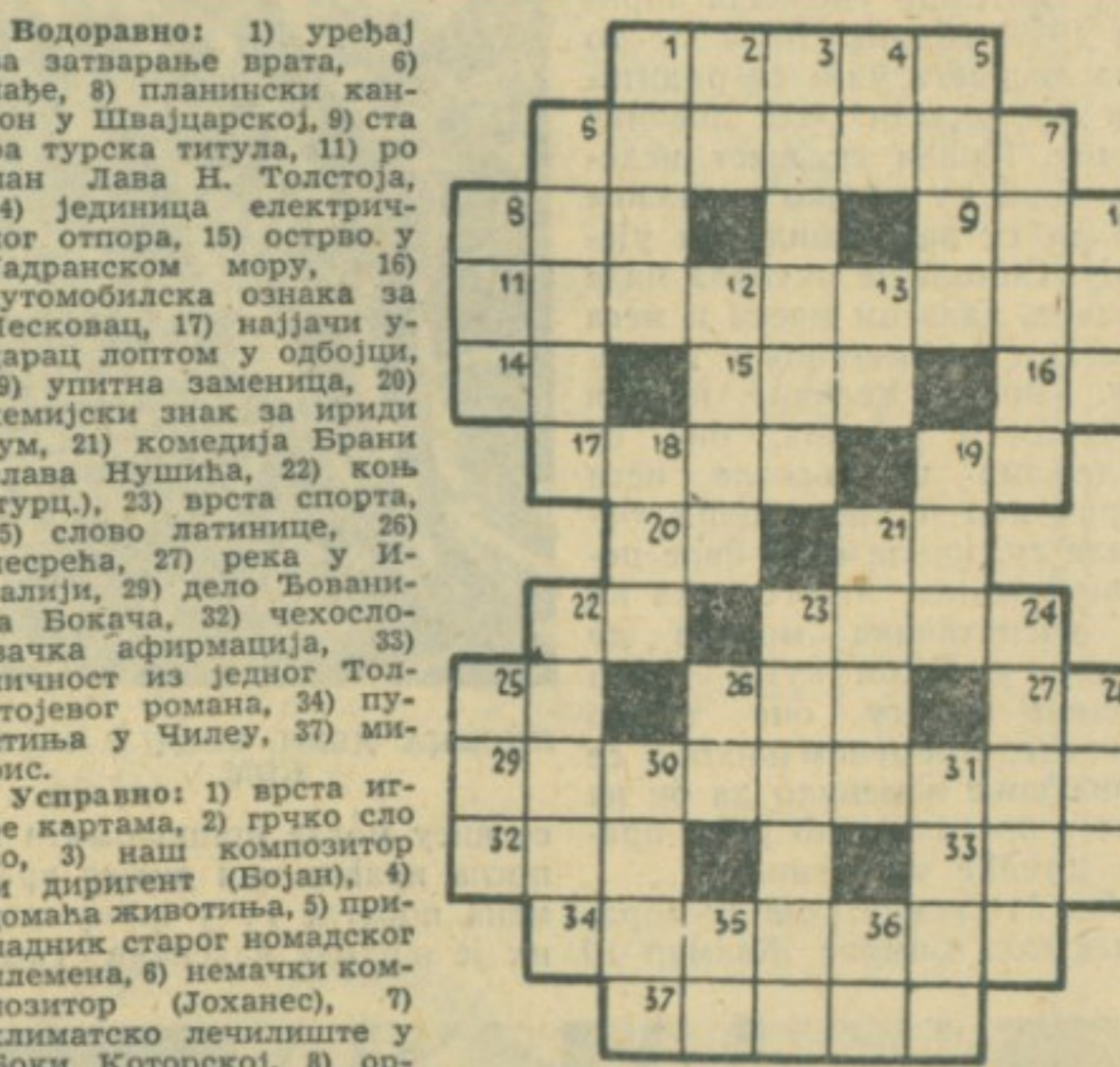
Точкове направите од кружића изрезаних од запушача од плуте, које треба пре-

него што увучете у осу да прорежете на шест места. У те прорезе увучите лопатице које сте пре тога направили од станиол папира величине 1,5x1,5 сантиметара.

Горњи део брода начините такође од чврстог картона и на њему изрежите или нацртајте прозоре, димњак направите од полузапушача од плуте у који увучите цевчицу од алуминијума или трску. Да вам се бродик кад га будете стављали у воду не би распао, намажите га лаком у боји или масном бојом. Тек кад се добро осуши можете га поринуту у воду

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) уређај за затварање врата, 6) лађе, 8) планински кантон у Швајцарској, 9) стар турска титула, 11) роман Лава Н. Толстоја, 14) јединица електричног отпора, 15) острво у Јадранском мору, 16) аутомобилска ознака за Лесковац, 17) најјачи ударцац лоптом у одбојци, 19) упитна заменица, 20) хемијски знак за иридијум, 21) комедија Бранислава Нушића, 22) коњ (турц.), 23) врста спорта, 25) слово латинице, 26) несрећа, 27) река у Италији, 29) дело Бованија Вокча, 32) чехословачка афирмација, 33) личност из једног Толстојевог романа, 34) пустиња у Чилеу, 37) мирис.

Усправно: 1) врста игре картами, 2) грчко слово, 3) наш композитор и диригент (Бојан), 4) домаћа животиња, 5) припадник старог номадског племена, 6) немачки композитор (Тоханес), 7) климатско лечилиште у Босни, 8) Которској, 9) орган чула слуха и равнотеже, 10) богиња несреће код старих Грка, 12) отпад од дрвета, 13) китова кост у ждрелу, 18) легенда, 19) острво у Јадранском мору, 21) француски књижевник („Гарта реи Тарасконац“), 22) борилиште, 23) град у западној Африци на реци Нигеру, 24) свеза, 25) стари скандинавски књижевни споменик, 26) лична заменица, 28) лична заменица, 30) важна стратегијска тачка, 31) десна притока Неретве, 35) мера за површину, 36) део коњског прибора.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) бор, 4) гем, 7) Сибелијус, 10) ала, 11) Аса, 12) иг, 13) сви, 15) ТВ, 16) Дега, 18) Дара, 20) нов, 21) Ева, 22) лекар, 23) тал, 27) Ири, 29) оро, 31) „Мизантроп“, 34) ел, 35) кер, 36) ге, 37) лого, 39) Илир, 41) Ава, 42) ара.

Усправно: 1) билтен, 2) оба, 3) ре, 4) Ги, 5) еја, 6) мустра, 7) Санд, 8) лов, 9) Савв, 13) савет, 14) идеал, 17) гол, 19) Авр, 23) Карне, 24) Крилов, 25) Трогир, 27) имела, 29) из, 29) ор, 30) опера, 32) ако, 33) три, 38) та, 40) ла.

ВЕЛИКИ МАЈСТОР ДИВЕРЗИЈЕ

Обавештајца, немачки комуниста, десет година се борио против фашизма свим средствима диверзије. Абвер и Гестапо узалуд су покушавали да му уђу у траг и тако прекину серију саботажа које је он организовао у земљама широм окупиране Европе

После другог светског рата објављена је књига „Бекство из ноћи“ посвећена највећем европском диверзанту — обавештајцу Ернсту Фридриху Волвеберу. Наслов је требало да симболизује бекство из мрака Хитлерове Немачке одакле је Волвебер морао да се склони одмах по доласку фашиста на власт да би потом као комуниста био прогањан до последњег дана прошлог рата. Волвебера су већ од 1936. године тражиле све европске тајне полиције из земаља са којима је Немачка одржавала добре односе. Зато он никада није имао своје стално боравиште. Немачке обавештајне службе — Абвер и Гестапо — расписале су велику награду за Волвеберово хватање, поставиле му безброј засада, али он је увек вешто избегао сигурну смрт. Ниједан немачки обавештајца не може се похвалити чак ни да га је видео.

Када је немачка обавештајна служба организовала шпијунажу у овој земљи, да је компромитије и на крају потпуно разбије.

Методи диверзије

Волвебер се није задржао само на овоме. Као поморац познавао је безброј могућности и начина за потапање бродова. Ипак се одлучио само за један, који Немци никад нису успели да открију: сам је правно танке шипке од ли намита, бушио комаде угља и тако вешто их подметао у угља, којима су зарегавани парни котлови на немачким бродовима — да их ни најбрижљивија контрола није могла открити. Касније је у тајне своје методе упутио читав одред омладинца, који су се бавили саботажом и у немачким лукама.

Радници који су утоваривали угља у немачке бродове стављали би комаде са динамитним шипкама дубље у складишта, на место одакле ће се

да свог шефа, па чак да призна да га је ниједанпут видео. Сви су осуђени и упућени у концентрационе логоре.

Волвебер у немачкој униформи

Гестапо је оценио с каквим противником има посла и сто

вили заседу очекујући Волвебера и његове другове. Тренуци „састанка“ између Гестапоа и Волвебера су се приближавали. У једном моменту, с леђа је затрештала паклена паљба. То их је Волвебер напало изненада и све Немце лику видирао. Валтин је успео да

ви и железничке пруге — летели у ваздух. Експлозије динамита потресале су све немачке транспорте. Волвеберови диверзанти су само пругу Осло — Берген бацили у ваздух на појединим деоницама и преко 60 пута!

На пистама данских аеродрома експлозије су постале толико редовне да су Немци морали да одустану од њихових употреба. Подморнички уређај на обалама Норвешке и железнице у Шведској, били су такође стални циљ напада диверзаната.

Најзад су Волвебера ухапсиле норвешке власти. Немци су тада улагали велике напоре да им буде изручен и да би документовали своје захтеве, сачинили су дугачку листу Волвеберових „трехова“. Међутим, он је упорно тврдио да је совјетски држављанин и због тога није могао бити изручен Немцима.

У току самог суђења — Немци су стално слали све нове и нове податке о диверзантским акцијама. Иако је Волвебер лежао у затвору, они су тврдили да и даље одатле руководи диверзијама. Чим би нека железничка станица или композиција одлетела у ваздух, изводили би га поновно на суђење, окривљујући га да је умешан у сваку саботажу на копну и мору.

Једном приликом док је лежао у затвору, у Шведској се десила најтежа поморска саботажа. Три шведска разарача најновијег типа експлодирала су пред самом стоцхолмском луком. Крајем 1944. године, шведске поморске снаге су потпуно одустале од праћења и заштите немачких бродова само да би сачували своје пловне објекте.

Књига „Бекство из ноћи“, коју је написао Јан Валтин, међутим, ни издалека не даје праву слику подвига Ернста Фридриха Волвебера. Наиме, за време суђења пред шведским војним судом, који га је пустио по завршетку рата, Волвебер је испричао тајну својих подвига, али под условом да се ови подаци о његовој обавештајној и диверзантској делатности не могу објавити за 50 година и они зато још представљају тајну.

Из затвора на слободу

И поред драстичних мера безбедности Гестапо је био немоћан пред Волвеберовом диверзантском и обавештајном делатношћу. Бродови су потапани, аеродроми, мосто-

он користити кад брод буде далеко на пучини. Први немачки бродови натоварени муницијом и оружјем за Шпанију никада нису стигли на Ибериско полуострво. Изненад не експлозије на пучини избиле су једна за другом и бродови са драгоценим товаром нестајали су са површине мора.

После инвазије Данске, једног јутра, немачки брод „Марион“ тајно је испловио из данске луке за Норвешку. На броду је било 4.000 немачких војника. Ниједан од њих, међутим, није стигао у Норвешку. Снажна експлозија га је потресла на морској пучини и он је заједно са својим товаром отишао на морско дно. Седмог јула 1941. године Немци су извели на суђење похапшене Волвеберове сараднике из Копенхагена. Оптужница их је теретила за потапање шеснаест немачких, три италијанска и два јапанска брода. Ниједан Волвеберов сарадник није хтео да о-

Једне ноћи Немци су нап-

И звршити оправку на стубу далековода тежак је и опасан посао. Па ипак, искусним монтерима који на далеководима раде годинама, несреће се ретко догађају. Како они раде и до које мере при том морају бити опрезни, показале и овај дапис који доносимо.

Они се до одређене висине, где треба извршити оправку на далеководном стубу, пењу обично помоћу специјалне корпе. Та монтерска платформа, како је називају, помера се увис хидрауличним уређајем, а сам кош, у којем се могу сместити два монтера, личи на осматрачницу на каквом високом јарболу.

Када се платформа која стоји на једној „нози“ приближи електричном воду кроз који протиче струја од 100 киловолти, кош се зауставља. Једна од монтера прислања уз далеководну жицу пробну справу којом се утврђује да ли је диспечер искључио проток струје. Затим се између вода и гвоздене конструкције стуба учврсти такозвани нож за кратки спој, на чијем крају виси жути кабл. Ова справа служи као сигурносни уређај у случају нестанка индукционе струје. Јер, друге фазе далековода и за време оправке остају под пуним напонам. Тек тада може да поч-

не рад на замени оштећених изолатора. Али, као што сте видели, пре тога мора бити извршен читав низ сигурносних мера и прописа.

Да ли је монтер при врху далеководног стуба у животном опасности? Свакако да јесте, уколико се не држи одређених прописа.

Вођа групе пре поласка монтера на одређене позове надлежног диспечера који добија налог да искључи струју из оног дела далековода на којем ће оправка бити извршена. Диспечер му потврђује искључење и уземљење далековода. Пре поласка на посао монтери морају својим потписом да потврде да су сарадним задатком детаљно упознати.

Сваки монтер добија неку врсту обојене наруквике која ће му служити за контролу. Наруквица има исту боју као и конзола вода из којег је струја искључена. Монтер на тај начин може боље да се оријентише и избегне додицање вода друге боје са струјом под пуним напонам.

Тек тада међу сплетом жица и изолаторима може да почне оправка на далеководу. Да би се приближио изолатору монтер понекад мора да изводи праве циркуске атракције, ходајући по жицама на вртоглавој висини, као што се то види на нашој фотографији.

он користити кад брод буде далеко на пучини. Први немачки бродови натоварени муницијом и оружјем за Шпанију никада нису стигли на Ибериско полуострво. Изненад не експлозије на пучини избиле су једна за другом и бродови са драгоценим товаром нестајали су са површине мора.

ВИСОКО ГОРЕ НА ДАЛЕКОВОДИМА

МОНТЕРИ-АКРОВАТИ ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ.

ОПАСАН ПОСАО

„ЗУБНА“ ЗЛАТНА ГРОЗНИЦА

Џејмс Кејлер из Портленда, у Аустралији, купио је неколико овчијих глава да би скувао себи гуризиску и истовремено јефтину чорбу. Стављајући главе у лонац приметно је да су зуби на тим главама превучени неким златним слојем. Остругао је један зуб и жути прах однео једном хемичару на анализу. Било је то право злато. Кејлер је трком отишао у ову исту месарницу.

— Дајте ми још оних овчијих глава! Чорба од њих је одлична — казао је месару, једва прикривајући узбуђење.

И у тим главама зуби су имали златне „крунице“. Кејлер је успео да открије где су пасле овце за „златним зубима“. Намеравао је да купи цело стадо и панњак. Али, новост о златносној земљи се рашчула и у Портленду је настала права златна грозница. Богатији и снажљивији конкуренти претекли су Кејлера.

Објашњење за порекло златних „круница“ веома је једноставно: овце су пасући траву захватале заједно с њом и земљу у којој се налазило злато. Слични случајеви били су својевремено забележени и у Калифорнији у време велике „златне грознице“.

... реч „пикама“ потиче од хиндустанског језика, и то од речи „панјама“, која буквално значи „одело за ноге“.

... познати дијамант „Јужна звезда“ нашао је 1853. године у песку неке бразилске реке јед

на млада прикиња која од свог газде није за то добила никакву награду. Он је, пак, дијамант одмах продао махараџи од Бороде за своту од око 250 милиона старих динара.

... циновске корњаче с Галапагоса углавном се хране травом

али се с времена на време наједу бодљикавих кактуса.

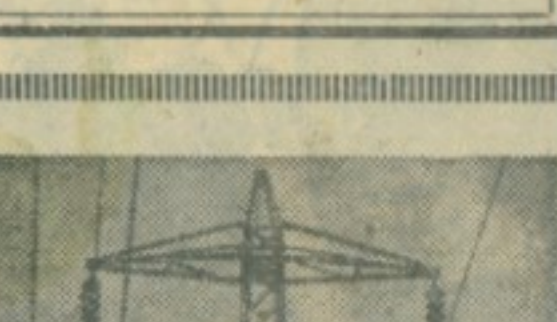
... штука је најпродљивија риба наших река.

... мада нам острига у њеној љуштури изгледа као безоблична

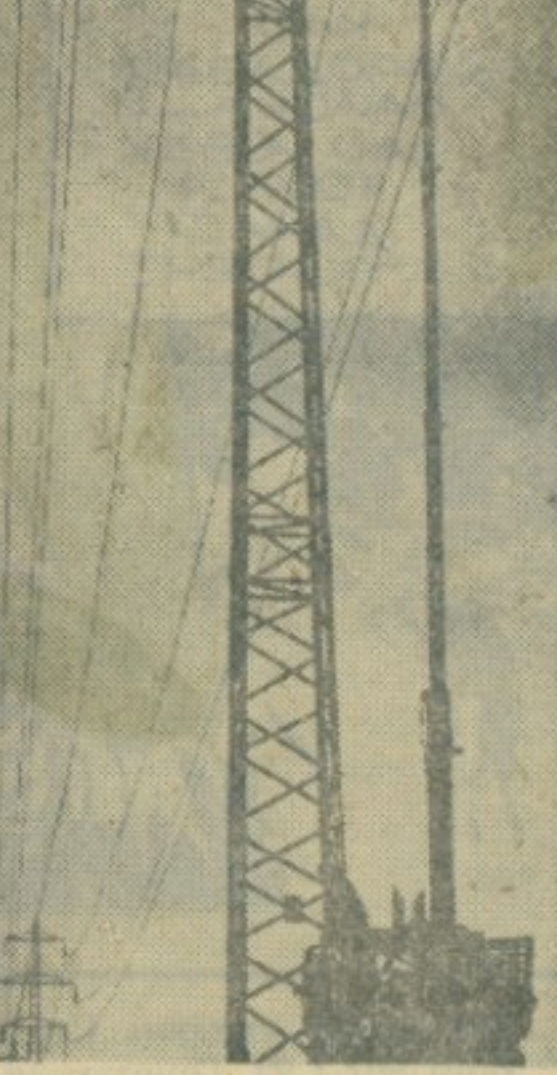
маса, она има уста, срце, желудац, црева и је тру.

... немачки научници су израчунали да на нашој планети живи око 75 милијарди птица, то јест 25 пута више него људи.

маса, она има уста, срце, желудац, црева и је тру.

... немачки научници су израчунали да на нашој планети живи око 75 милијарди птица, то јест 25 пута више него људи.

РАДНО МЕСТО У КОРНИ НА 20 МЕТАРА ВИСИНЕ

ЦОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

